

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Význam doprovázejících organizací z pohledu pěstounů

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE**

Autor: Vendula Jahodová

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ing. Hana Konečná, Ph. D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou/diplomovou práci s názvem „*Význam doprovázejících organizací z pohledu pěstounů*“ jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 3. 5. 2021

.....

Vendula Jahodová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Ing. Haně Konečné, Ph. D., za pomoc, trpělivost a připomínky během odborného vedení mé bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří mi poskytli rozhovor pro výzkum této práce. Také tímto děkuji všem respondentům, kteří byli ochotni zodpovědět dotazník rovněž potřebný k výzkumu práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého bakalářského studia.

Význam doprovázejících organizací z pohledu pěstounů

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá zkušenostmi pěstounů s doprovodnými organizacemi. Cílem mé bakalářské práce bylo popsat zkušenosti pěstounů s doprovodnými organizacemi a identifikovat faktory ovlivňující jejich postoj.

Doprovázející organizace jsou podpůrnou službou a mají zajišťovat doprovázení pěstounů celým procesem pěstounství. Zajišťovat mohou kromě služeb ustanovených zákonem také služby nad rámec svých povinností.

V teoretické části mé bakalářské práce se zaměřuji na rodinu, funkce rodiny a teorii attachmentu. Dále popisuji náhradní rodinnou péči, její formy a legislativní rámec. Pěstounské péči byla věnována zvláštní kapitola, v níž je zahrnuta historie a druhy pěstounské péče, práva pěstounů, sociální zabezpečení, Zprostředkování a proces pěstounské péče. Další zvláštní kapitola je věnována doprovodným organizacím. Tato kapitola obsahuje popis legislativního rámce výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami, příklad doprovodných organizací v jihočeském regionu a standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami.

Prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů jsem získala informace od výzkumného souboru č. 1 a výzkumný soubor č. 2 jsem zapojila prostřednictvím dotazníku. K přípravě rozhovorů, zpracování dotazníků a následnému vyhodnocení jsem použila myšlenkové mapy. Metodou ke zpracování dat rozhovorů jsem použila kvalitativní obsahovou analýzu. Pro zpracování dat dotazníku jsem využila základní popisnou statistiku, především četnosti.

Z výzkumné části mé bakalářské práce vyplývá, že ve vztahu k doprovodné organizaci hraje významnou roli osoba klíčového sociálního pracovníka, jeho kompetentnost, profesionalita a osobnost. Konkrétní sociální pracovník je velmi často rozhodujícím faktorem v utváření postoje k doprovodným organizacím. Většina oslovených pěstounů má dobré zkušenosti s doprovodnými organizacemi. Z výzkumu vyplynulo, že každá doprovodná organizace poskytuje služby v jiném rozsahu a jiné kvalitě.

Tato práce by mohla být přínosem pro studenty sociálních oborů a sociální pracovníky. Může posloužit budoucím pěstounům pro orientaci v problematice, případně při výběru doprovodné organizace.

Klíčová slova

Pěstoun; doprovázející (doprovodná) organizace; pěstounská péče; výkon SPOD pověřenými osobami; náhradní rodinná péče

Accompanying organization's importance from view of foster parents

Abstract

Bachelor thesis focuses to foster parent's experiences with accompanying organizations. The goal of thesis is to describe this experience and identify factors affecting fosterparent's attitude.

Accompanying organization as supporting service should assure fosterparent's leading through whole process of foster care. Besides they are able to assure services beyond what is required by law.

In theoretical part, I'm focused on family, its role and attachment's theory. Then I'm describing substitute family care, its forms and legislative framework. Foster care has its own chapter including history and types of care, foster parent's rights, social security, mediation and foster care's process. Next chapter is devoted to accompanying organizations, including legislative framework for social-juristic children protection assured by authorized person, examples of accompanying organizations in Southern Bohemia and standarts for social-juristic children protection assured by authorized persons.

Through demi-structured interviews I gained informations by Group 1, Group 2 was engaged through questionnaire. Mind Map was used for interviews preparation, questionnaire processing and evaluation. Content analysis was used for interviews data's processing. For questionnaire data's processing was used basic descriptive statistics, especially frequency statistics.

It follows from the research part of my work, that the key social worker plays an important role in relationship to accompanying organization, especially his competence, professionalism and personality. Sometimes specific social worker can be a decisive factor in creating of attitude to accompanying organizations. Most of foster parents have a good experience with accompanying organizations. It follows from the research, that every accompanying organization provides different range and quality of services.

This research can be useful for social field students and for social workers. It can serve future foster parent's for problematic orientation, eventual with accompanying organization's choice.

Keywords

Fosterparent; accompanyingorganization; foster care; care processing by authorizedpersons; substitute family care

Obsah

Úvod.....	10
1 Rodina.....	12
1.1 Funkce rodiny	13
1.2 Teorie attachmentu.....	15
2 Náhradní rodinná péče (NRP).....	17
2.1 Formy náhradní rodinné péče.....	17
2.2 Legislativní rámec náhradní rodinné péče v ČR.....	18
2.3 Systém sociálně právní ochrany dětí v České republice	19
2.4 Pěstounská péče	20
2.4.1 Historie.....	20
2.4.2 Pěstounská péče v České republice.....	22
2.4.3 Druhy pěstounské péče.....	23
2.4.4 Práva pěstounů.....	24
2.4.5 Sociální zabezpečení v pěstounské péči	25
2.5 Zprostředkování pěstounské péče	26
3 Doprovodné organizace	27
3.1 Výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami.....	28
3.2 Doprovodné organizace v Jihočeském kraji	29
3.3 Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí pověřenými osobami.....	32
4 Cíl práce a výzkumné otázky	33
4.1 Cíl práce.....	33
4.2 Výzkumné otázky	33
5 Metodika	34
5.1 Použité metody získávání dat	34
5.2 Charakteristika výzkumného souboru	35
5.3 Metody zpracování dat.....	36
6 Vlastní výzkum	36
6.1 Výzkumný soubor č. 1 a vlastní realizace výzkumu.....	37
6.2 Výzkumný soubor č. 2 a vlastní realizace výzkumu.....	46
7 Shrnutí výsledků	63
7.1 Výzkumný soubor č. 1.....	63
7.2 Výzkumný soubor č. 2.....	64

7.3	<i>Shrnutí výsledků obou výzkumných souborů</i>	65
8	Diskuze.....	67
9	Závěr	69
10	Seznam použité literatury:.....	70
11	Seznam zkratk	74
12	Seznam příloh a obrázků.....	75

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je „*Význam doprovázejících organizací z pohledu pěstounů*“. Když jsem začala přemýšlet nad tématem své bakalářské práce, věděla jsem, že se ve své budoucí profesi chci zaměřit na práci s rodinou. Proto bylo téměř jasné, že téma mé práce bude s rodinou jednoznačně souviset. Myslím si, že rodina je velmi důležitá součást života každého člověka. Jsou ovšem děti, které neměly tolik štěstí, aby vyrůstaly v alespoň uspokojivém rodinném prostředí. Pro tyto děti je mnohem lepší vyrůstat v rodině, ačkoliv náhradní, a ne v dětském domově apod. Je důležité omezit ústavní výchovu, neboť může narušit budoucí vývoj dítěte, které v ní vyrůstá. Pěstounství je dle mého názoru velmi záslužná a smysluplná profese a tak by na něj mělo být pohlíženo. Je velmi důležité, aby dítě mělo dobré zázemí a podmínky pro správný start do života. Vzhledem k tomu, že bych se chtěla v budoucnu věnovat práci s rodinami, vybrala jsem si toto téma. Doprovodné organizace pro pěstouny jsou momentálně velmi diskutovaným tématem. V roce 2013 vešla v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, díky níž je termín „*Výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami*“, tedy doprovodné organizace, zakotven v legislativě. Zároveň výběr tématu mé bakalářské práce ovlivnila skutečnost, že prozatím neexistuje mnoho zdrojů, které by mapovaly kvalitu doprovodných organizací a zkušenosti a postoje pěstounů k nim.

Ke shromáždění dat pro výzkumnou část mé bakalářské práce jsem využila polostrukturovaného rozhovoru s pěstouny, kteří vykonávají příbuzenskou nebo zprostředkovanou pěstounskou péči či pěstounskou péči na přechodnou dobu. Vzhledem k pandemii Covid-19 mi nebylo umožněno zrealizovat takové množství rozhovorů, které jsem původně měla v plánu, a pro mou práci by bylo dostačující. Z toho důvodu jsem výzkum rozšířila o dotazníkové šetření. Polostrukturované rozhovory jsem vedla se čtyřmi respondenty. Dotazníkového šetření se zúčastnilo sedmdesát respondentů. Výzkumné šetření proběhlo v období březen – duben 2021.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit zkušenosti pěstounů s doprovodnými organizacemi a identifikovat faktory ovlivňující jejich postoj. Z výzkumné části mé bakalářské práce vyplývá, že ve vztahu k doprovodné organizaci hraje významnou roli osoba klíčového sociálního pracovníka, jeho kompetentnost, profesionalita a osobnost. Konkrétní sociální pracovník je velmi často rozhodujícím faktorem v utváření postoje

k doprovodným organizacím. Většina oslovených pěstounů má dobré zkušenosti s doprovodnými organizacemi. Z výzkumu vyplynulo, že každá doprovodná organizace poskytuje služby v jiném rozsahu a jiné kvalitě.

1 Rodina

Ve své bakalářské práci se zabývám náhradní rodinnou péčí, proto je nutno definovat pojem rodina, vymežit funkce rodiny, význam rodiny a rodičovství v soudobé společnosti.

Pojem rodina je velmi obtížné definovat. V současné době již není nutnou podmínkou rodiny zákonný manželský svazek. Výrazně přibývá rodin, ve kterých tato podmínka naplněna není, a v důsledku toho přibývají děti, jež se narodily mimo legitimní manželství. K roku 2019 se narodilo 48,2% dětí mimo manželství. (viz. Tabulka č. 1) Tyto počty od 90. let minulého století vzrostly (ČSÚ, 2014). Tato soužití však mohou fungovat jako rodina i bez naplnění manželství, musí však splňovat další znak rodiny, tj. členové rodiny bydlí ve společné domácnosti a spolupracují v rámci společensky uznávané dělby práce. Rodina je tedy strukturovaným systémem, jehož smyslem je utváření bezpečného a stabilního prostoru a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. Rodinu je možné také definovat jako přirozené prostředí, do něhož se člověk narodí bez možnosti výběru, a přejímá to, co mu bylo rodiči připraveno. (Kraus, 2014)

Tabulka č. 1 Počty narozených dětí

Za rok	Mimo manželství	Celkem
2010	47 164	117 153
2015	52 976	110 774
2016	54 733	112 663
2017	56 091	114 405
2018	55 338	114 036
2019	54 093	112 231

Zdroj: Český statistický úřad, 2020

Nežřídko se slovo rodina používá ve smyslu všech osob žijících v jedné domácnosti. Avšak tato definice je nepřesná hned v několika oblastech, a to v oblasti ekonomické, kde rodina čerpá společné finanční prostředky. Dále v rovině sociální a emoční. Tato může zahrnovat i osoby nepříbuzné a počítá s osobami příbuznými, které nežijí ve stejné domácnosti, například dospělé děti, prarodiče či střídá péče dětí z rozpadlých rodin. (Sharma, 2013)

Manželství podle zákona č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku je trvalý svazek ženy a muže vzniklý způsobem, který stanovuje tento zákon. Hlavním důvodem vzniku manželství je založení rodiny a výchova dětí. Manželé by se měli vzájemně podporovat a pomáhat si.

1.1 Funkce rodiny

Rodina je základem společnosti. V tabulce č. 2 můžeme vidět funkce rodiny, hlavní i dílčí.

Rodina zastává většinu základních funkcí v sociálním prostředí. Ačkoliv má jedinec své postavení ve společnosti, je formován vztahy s ostatními lidmi. Rodina by měla zajistit jedinci bezpečné prostředí pro rozvoj sociální interakce. V manželství hledají partneři příležitost podporovat, ochraňovat a uspokojovat potřeby partnera, aby byli schopni hledět s jistotou do budoucnosti, být na sebe hrdí. Rodina je místo, kde má být jedinec respektován, podporován, uznáván a má se cítit bezpečně. Funkce ochranná je důležitá z hlediska vývoje důvěry a lásky k ostatním. V rámci socializační funkce se jedinci učí normám a hodnotám společnosti, ve které žijí. Vývoj osobnosti dítěte začíná v rodině, první sociální skupině v životě dítěte. Potřeba vazby je myšlena ve smyslu toho, že jedinec ví, kam patří, cítí se součástí rodiny a později díky naplnění této potřeby i do jiných sociálních skupin. V rozvedených rodinách dochází často k nenaplnění této vazby, což může formovat budoucí vztahy jedince. Každý jedinec chce mít své místo ve světě a přispívat společnosti. Sociální řízení hraje aktivní roli v udržování existence jednoty, rovnováhy a harmonie ve společnosti. Rodina chce pro své dítě adekvátního budoucího partnera a životní podmínky. Rodinné prostředí a podmínky mají vliv na vývoj sociálních dovedností jedince. Ke spokojenému a bezpečnému životu je potřeba míra lásky, pochopení a empatie. Pokud není tato potřeba naplněna, může ovlivnit budoucí vývoj dítěte. (Zeybek; Kasap, 2020)

Rodina je zodpovědná za vzdělání dítěte. Vzdělání začíná v rodině. Ve vývoji osobnosti dítěte je kladen důraz na individuální potřeby jedince ve smyslu mentálních, fyzických a emočních možností jedince. Je důležité, aby rodina rozpoznala zájmy a schopnosti dítěte. Rodina by měla vést dítě k rozvoji nadání. (Zeybek; Kasap, 2020)

Rodina je místo, kde se dítě naučí jazyk a základní kulturní hodnoty. Pro dítě je důležité, aby znalo své kořeny. Pro uchování kulturní identity je důležité přijmout odkaz

minulé generace a zanechat té budoucí. Rodina předává dítěti své náboženské vyznání a učí ho tradicím. (Zeybek; Kasap, 2020)

V moderní společnosti je kladen důraz na ekonomické zabezpečení. Genderové nerovnosti, které byly v minulosti společností nastaveny (např. žena je v domácnosti a stará se o děti), se změnily. Již není předem dáno, kdo přináší více financí do rodinného rozpočtu. Rodina má své vlastní potřeby a je jejím cílem naplnění těchto potřeb. Každý jedinec má právo na soukromí. Domov by měl splňovat základní požadavky, tj. teplo, sucho, čisto. Rodina by měla vést dítě správným směrem ve smyslu vhodného budoucího povolání. (Zeybek; Kasap, 2020)

Tabulka č. 2 – Funkce rodiny

Hlavní funkce rodiny	Sociální	Vzdělávací	Kulturní	Ekonomická
Dílčí funkce	Ochranná	Vývoj osobnosti jedince	Uchování národní identity	Základní potřeby
	Socializační	Poznávání	Přenos informací z generace na generaci	Domov
	Potřeba vazby	Rozvoj nadání	Náboženství	Povolání, zaměstnání
	Sociální status			
	Sociální řízení			
	Výběr partnera a manželství			
	Rodinné prostředí			
	Spokojený a bezpečný život			

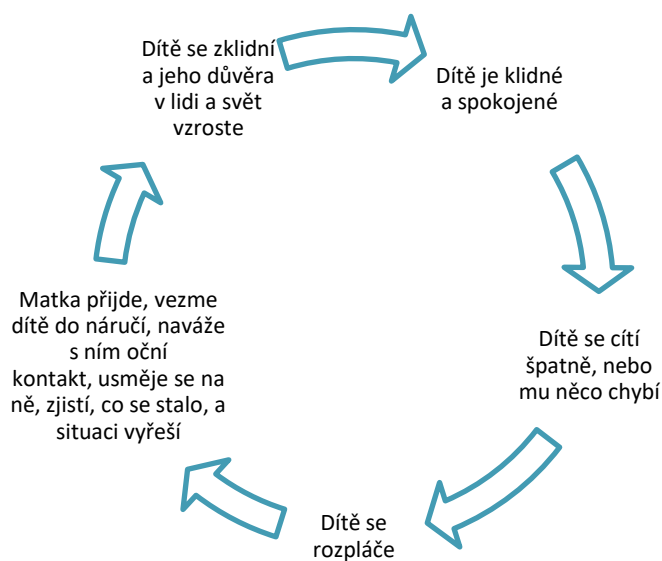
(Zdroj: Zeybek; Kasap, 2020)

1.2 Teorie attachmentu

Pokud se nenaplní potřeby dítěte (pocit bezpečí, jistoty, vazba se stálou osobou), ovlivní to jeho pozdější vývoj. Nebude schopno navazovat kvalitní citové vztahy a dokonce nezvládne odlišovat méně kvalitní, nespecifické a povrchní vztahy od těch kvalitních. (Vágnerová, 2012)

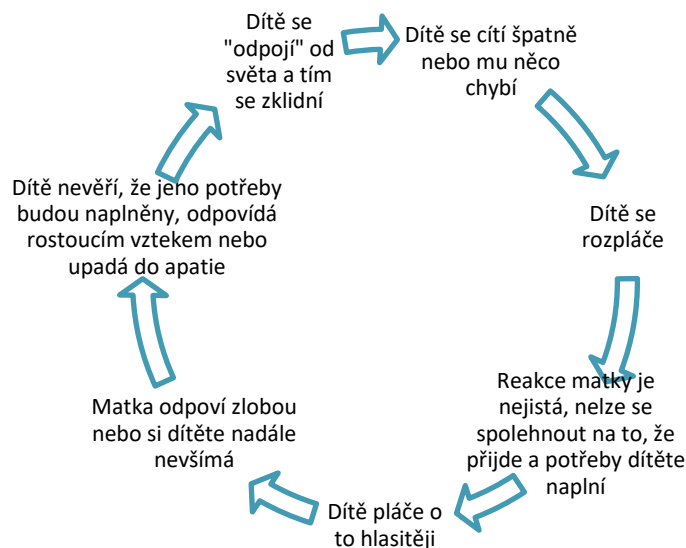
Dle Bowlbyho plní vazebné chování specifickou biologickou funkci. Vazebné chování je stejně důležité jako reprodukční a rodičovské chování. Významnou roli dle Bowlbyho nehraje potrava ani příjem, za vazebné chování považuje to, co se odehrává, když jsou aktivovány určité behaviorální systémy. Ty se vyvíjejí v dítěti jako důsledek interakce s prostředím, zejména s hlavní postavou, tedy s matkou. (Muller, 2010)

V případě, že má dítě k dispozici blízký a bezpečný vztah s osobou, cítí se být láskyhodné a jeho důvěra k lidem a okolnímu světu roste. (viz. Obr. č. 1)

Obrázek č. 1 – Funkční vazba (Zdroj: APSS, ČR, 2018, s. 201)

V případě, že osoba pečující dítě opakovaně zanedbává, či je dokonce ohrožuje, vytváří si dítě zcela odlišný obraz sebe sama, lidí i celého okolního světa. To má velice zásadní dopad na jeho budoucí vývoj. (viz. Obr. č. 2)

Obrázek č. 2 – Nefunkční vazba (Zdroj: APSS, ČR, 2018, s. 202)

Pro vývoj attachmentu je klíčových prvních 9 měsíců života dítěte. Důležité jsou i další roky a to cca do 5 let věku dítěte. V prvním roce života si dítě vytváří obraz sebe sama, okolního světa a lidí v něm. V případě absence blízké a bezpečné pečující osoby v raném dětství může dojít k poruchám attachmentu, které jsou uvedeny v Mezinárodní klasifikaci nemocí. Odlišují se zde dva typy reaktivních poruch attachmentu. První z nich je spojena s celkovým útlumem (F 94.1). Druhá z nich je spojena s extrémní aktivací attachmentového chování (F 94.2). (MKN-10, 2018)

U dětí a dospívajících v pěstounské péči je vyšší riziko rozvoje psychických poruch. Prvotním způsobem léčby těchto poruch by měla být psychosociální terapie, kde je pracováno nejen s potřebami dítěte, ale i celé rodiny. (Scheid, 2020) Mnoho dětí v systému pěstounské péče zažívá emocionální a sociální obtíže. Tyto děti v mnohých případech zažily zanedbávání a týrání různých typů. Psychická tíseň může hrát velkou roli i ve fyzickém zdraví dítěte. Je potřeba zvyšovat u dětí povědomí o překážkách, které těmto dětem brání v řešení psychosociálních problémů. (Gardenhire et al., 2019) Některé pěstounské rodiny vzhledem k těmto okolnostem potřebují čerpat psychologické a psychiatrické služby, které jim mimo jiné poskytují doprovodné organizace.

2 Náhradní rodinná péče (NRP)

2.1 *Formy náhradní rodinné péče*

„Většina veřejnosti příliš nerozlišuje mezi osvojením (adopcí) a pěstounskou péčí. Dokonce i novináři, kteří s námi přicházeli dělat rozhovor, volně zaměňovali tyto dva pojmy. Existuje nějaká obecná povědomost o tom, že v republice jsou ústavy, ve kterých vyrůstají nechtěné děti, a že si někteří lidé mohou vzít tyto děti domů. Takto jednoduché to ale není.“ (Zezulová, 2012, s.15)

V České republice známe několik forem náhradní rodinné péče. Důležitým pojmem v rámci náhradní rodinné péče je tzv. právně volné dítě. Biologičtí rodiče takového dítěte se vzdali (obvykle hned po narození dítěte) rodičovských práv, a to stvrdili po uplynutí šestitýdenní ochranné lhůty. Nebo jim byla práva odebrána.

Právně volné děti je možné osvojit neboli adoptovat. Osvojení je upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku, konkrétně v hlavě II, oddílu 2 tohoto zákona. Osvojení (adopce) usiluje o vytvoření vztahu mezi dítětem a osvojitelem na takové úrovni, aby byl srovnatelný se vztahem dítěte a rodiče, a to nejen na úrovni vazby, ale také v právní rovině. Osvojitelé se stávají rodiči dítěte se všemi právy a povinnostmi. Jsou zapsáni v rodném listu dítěte, dítě získává příjmení osvojitelů, vznikají dědická práva a zcela zanikají práva, povinnosti a vztahy dítěte k biologickým rodičům.

Děti, které nejsou právně volné, a u jejich biologických rodičů není zajištěna výchova, mohou být svěřeny do pěstounské péče. Pěstounská péče je upravena v zákoně č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku, konkrétně hlava III, díl 3. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu. Pěstounská péče může být zprostředkovaná nebo příbuzenská. S příbuzenskou pěstounskou péčí se můžeme setkat poměrně často. Pěstoun musí zajistit řádnou výchovu, je oprávněn při výchově vykonávat přiměřeně práva a povinnosti rodičů a je povinen a oprávněn rozhodovat o běžných záležitostech dítěte a v těchto záležitostech dítě zastupovat. Pěstoun má povinnost umožnit dítěti kontakt s biologickými rodiči a dalšími příbuznými osobami. Této formě náhradní rodinné péče se podrobněji věnuji v kapitole 2.4. Pěstounská péče.

Další formou náhradní rodinné péče je poručenství. Tato forma NRP je upravena v zákoně č. 89/2012 Sb. Občanského zákoníku, konkrétně v hlavě III, dílu 1. K takové formě péče se přistupuje v případě, že rodiče zemřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, výkon jejich odpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. V takovém případě soud jmenuje dítěti poručníka (obvykle rodinného příslušníka, případně jinou osobu blízkou dítěti). Poručník má všechna práva a povinnosti rodiče kromě povinnosti vyživovací. Poručník podléhá stálému dozoru soudu a odpovídá za řádné plnění své funkce.

Pro ochranu zájmů nezletilého dítěte známeještě pojem opatrovnictví, které ale není institutem náhradní rodinné péče. Opatrovnictví upravuje zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, konkrétně hlava III, díl 2. Opatrovníka ustanovuje soud v případě střetu zájmů zákonných zástupců dítěte, ohrožení majetkových zájmů dítěte a omezení rodičovské zodpovědnosti, řízení o osvojení nebo v případech, kdy je to v zájmu dítěte z jiných důvodů. Rozsah povinností a práv opatrovníka stanovuje soud na základě účelu, pro který byl opatrovník stanoven.

K doplnění pojmů v náhradní rodinné péči uvádím ještě péči hostitelskou, která není upravena zákonem, ale je prakticky využívána. Tutoformu péče využívají děti z dětských domovů, které nejsou právně volné, k navázání nových přátelských vztahů a aby měly možnost nahlédnout do fungujících rodin.

2.2 *Legislativní rámec náhradní rodinné péče v ČR*

Formy náhradní rodinné péče upravuje zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, konkrétně hlava III - Poručenství a jiné formy péče o dítě.

Poručenství je upraveno v Občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.), konkrétně hlava III, díl 1. K poručenství dochází v případě, že tu není žádný z rodičů, který vykonává vůči dítěti rodičovskou odpovědnost. Poručník nemá dle zákona vůči dítěti vyživovací odpovědnost, jinak má poručník všechna rodičovská práva a povinnosti. Soud může ve výjimečných případech stanovit práva a povinnosti poručníka jinak.

Opatrovnictví je upraveno v Občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.), konkrétně hlava III, díl 2., oddíl 1. V případě, že dochází ke střetu zájmů dítěte a jiné osoby, rodič

nehájí zájmy dítěte, je to potřeba z jiného důvodu, nebo jestliže tak stanoví zákon, jmenuje soud dítěti opatrovníka. V Občanském zákoníku, hlava III, díl 2., oddíl 2., je upraven „Opatrovník pro správu jmění dítěte“. Soud stanovuje rozsah jmění, které opatrovník spravuje a určí, jakým bude se jměním zacházet, či naopak nesmí.

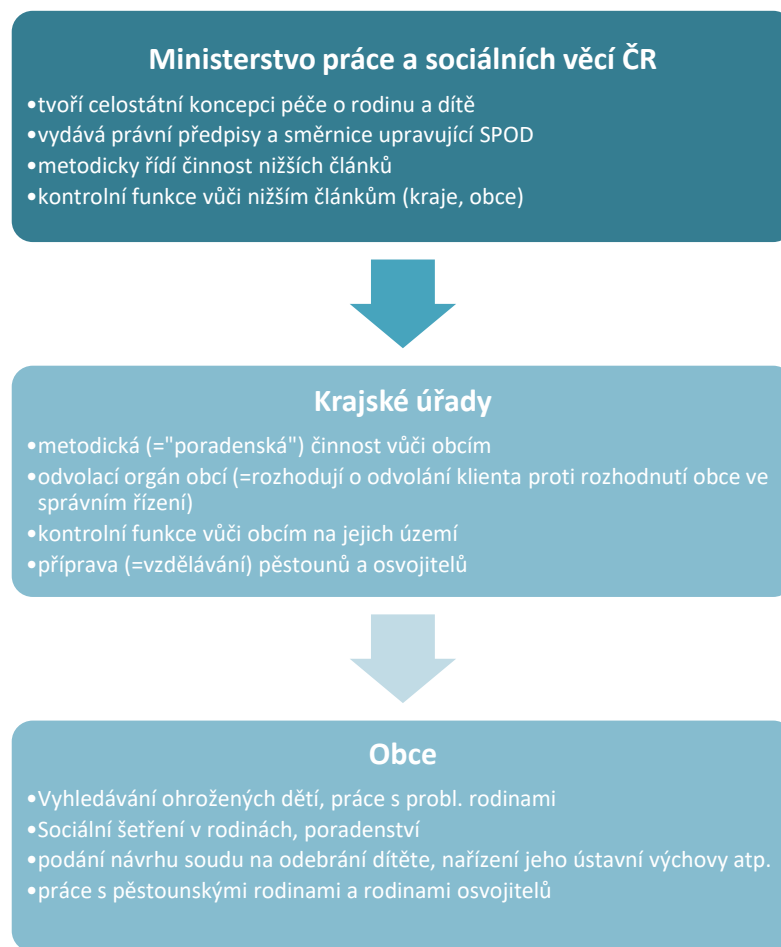
Svěření do péče jiné osoby je upraveno v Občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.), konkrétně hlava III, díl 3, oddíl 1. Je-li to v zájmu dítěte a nemůže o dítě pečovat žádný rodič ani poručník, může soud svěřit dítě do péče jiné osoby. Tato forma NRP nenahrazuje osvojení či pěstounskou ani předpěstounskou péči. Svěření do péče jiné osoby má přednost před ústavní výchovou.

Pěstounství je upraveno v Občanském zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb.), konkrétně hlava III, Díl 3, oddíl 2. Soud jmenuje dítěti pěstouna, pokud o dítě nemůže pečovat rodič ani poručník. Pěstounská péče je upřednostněna před ústavní výchovou. Je možné, aby soud svěřil dítě do PP i na přechodnou dobu. Pěstounská péče na přechodnou dobu (PPPD) je vymezena v zákoně č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, konkrétně hlava V. Je možné, aby soud svěřil dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci. Pokud je dítě svěřeno do PPPD, musí soud každé 3 měsíce přezkoumat, zda důvody umístění do PPPD stále trvají.

Ústavní výchovu upravuje Občanský zákoník (Zákon č. 89/2012 Sb.), konkrétně hlava III, díl 4. Soud může nařídit ústavní výchovu dítěte, pokud je jeho výchova, tělesný či duševní stav nebo vývoj ohrožen či narušen. Soud je povinen vždy zvážit, zda nebude pro dítě vhodnější svěření do péče fyzické osoby.

2.3 Systém sociálně právní ochrany dětí v České republice

Systém sociálně právní ochrany dětí tvoří v České republice Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“), Krajské úřady a nejniže v této hierarchii, nikoliv méně důležité, jsou obce s rozšířenou působností. Tyto složky se v ČR starají o sociálně-právní ochranu dětí. Hlavní kompetence jednotlivých složek jsou uvedeny na obrázku č. 3 – Hierarchie hlavních činností a kompetencí v rámci SPOD. Agendu SPOD smějí vykonávat také osoby pověřené výkonem SPOD (viz. Kapitola „Výkon SPOD pověřenými osobami“).

Obrázek č. 3 – Hierarchie hlavních činností a kompetencí v rámci SPOD (Zdroj: Kaczor, 2015, s.209)

2.4 Pěstounská péče

2.4.1 Historie

Rámec pěstounské péče upravoval až do roku 1998 zákon o rodině č. 94/1963 Sb. a zákon o pěstounské péči č. 50/1973 Sb.

„Pěstounská péče byla v mnoha ohledech velice podobná osvojení. Pěstouni přijímali děti s vědomím, že se stávají trvalou součástí jejich rodiny a prakticky v řadě případů péče nekončí dosažením plnoletosti. Poměrně častá byla změna původního příjmení dítěte na příjmení pěstounů. Kontakt s původní rodinou dítěte byl spíše výjimečný. Běžně se při umístění dítěte pracovalo se vzdáleností od původního bydliště. Větší vzdálenost byla vnímána spíše jako výhoda, protože do značné míry eliminovala

možnosti kontaktu s původní rodinou. Ve všech směrech byla podporována vazba na novou pěstounskou rodinu s vyhlídkou trvalého umístění dítěte.“(Pazlarová, 2016, s. 13)

Dávky pěstounské péče byly pouze symbolické. Bez adekvátního ocenění a podpory vyžadovalo pěstounství velké osobní nasazení a díky němu můžeme hovořit o kvalitním základu našeho systému s dlouhou tradicí a stabilitou pro děti.

Velkou změnu v náhradní rodinné péči přinesla až novela zákona č. 91/1998 Sb. O rodině. Tato novela přinesla několik změn. V zákonu bylo nově zakotveno právo dítěte vyjadřovat se k záležitostem týkajícím se jeho osoby. V rámci rodiny i při rozhodování soudu by mělo být přihlíženo k názorům dítěte. Dále je důležité zmínit, že je dle tohoto zákona upřednostňována náhradní rodinná péče před ústavní výchovou. Také je důležité zmínit, že soud musí dát přednost příbuznému dítěti. Dítě je možné svěřit do společné péče manželů.

V roce 1999 byl přijat samostatný zákon o sociálně-právní ochraně dětí č.359/1999 Sb., ten mimo jiné upravuje praktický výkon pěstounské péče, proto byl následně zrušen zákon č. 50/1973 o pěstounské péči. K dalším úpravám náhradní rodinné péče dochází novelou zákona o sociálně právní ochraně dětí (zákon č. 401/2012) a v roce 2012 vstoupil v platnost nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012), který mimo jiné upravuje i oblast rodinného práva. V návaznosti na to byl zrušen zákon o rodině č. 94/1963.

V důsledku výše zmiňovaných úprav došlo k zásadnímu nárůstu počtu dětí v pěstounské péči, což můžeme vidět v tabulce č. 3:

Tabulka č. 3 - Počet dětí v PP (vždy k 31. 12. toho roku)

Rok	Počet dětí v PP celkem	Z toho počet dětí v PP na přechodnou dobu
2012	7 651	29
2013	8 606	108
2014	9 771	302
2015	10 380	543
2016	10 922	540
2017	11 362	605
2018	11 643	528
2019	11 931	591
2020	12 094	504

(Zdroj: MPSV 2021, Statistiky)

2.4.2 Pěstounská péče v České republice

Pěstounskou péči v České republice upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v zákoně č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů a právní předpisy o sociálním zabezpečení. Zde je ustanoveno zprostředkování pěstounské péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, dávky pěstounské péče, nemocenské a důchodové pojištění pěstounů.

Do pěstounské péče jsou umisťovány děti, jejichž výchova není rodiči řádně zajištěna a je v zájmu dítěte svěřeni do péče jiné osoby. Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, která je státem garantována a kontrolována. Pěstoun nemá k dítěti vyživovací povinnost. Vyživovací povinnost u těchto dětí je stanovena soudem, většinou náleží biologickým rodičům dítěte. Dítě je možné umístit do společné pěstounské péče manželů i do pěstounské péče fyzické osoby. Pěstounská péče zaniká dosažením plnoletosti, kromě pěstounské péče na přechodnou dobu a v mimořádných případech může být z důležitých důvodů rozhodnutím soudu zrušena. Při pěstounské

pěči nevzniká příbuzenský vztah mezi dítětem, pěstounem a širší rodinou pěstounů. Tento vztah je však většinou neformálně utvářen.

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu. Ten má právo stanovit pěstounům povinnost podávat pravidelné zprávy o výkonu pěstounské péče. Vyžadují-li to okolnosti, může soud uložit i další práva a povinnosti. Osoba pěstouna musí být schopna zajistit dítěti řádnou výchovu. Pěstoun je oprávněn a povinen rozhodovat o běžných záležitostech dítěte. Je povinen informovat rodiče dítěte o podstatných záležitostech. Povinností pěstouna je udržovat a rozvíjet vztah dítěte s jeho biologickými rodiči, příbuznými dítěte a dalšími blízkými osobami, pokud soud nestanoví jinak. V komunikaci s biologickými rodiči dítěte pomáhají pěstounům pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a především pracovníci doprovázející organizace pěstounů.

2.4.3 Druhy pěstounské péče

V současné době lze na pěstounskou péči (PP) pohlížet z několika hledisek:

Tabulka č. 4 – Druhy PP

Dle počtu dětí	Individuální	Jedno až dvě děti v PP.
	Skupinová	V péči více než dvě děti, může se jednat o sourozeneckou skupinu
Dle příbuznosti	Příbuzenská	Poskytována v širší rodině dítěte (např. prarodiče, osoby blízké)
	Zprostředkovaná	Bez příbuzenské vazby
Dle délky PP	Dlouhodobá PP	Stabilní a dlouhodobé opatření. Předpokládá se, že dítě bude v péči až do své zletilosti.
	PP na přechodnou dobu (krátkodobá)	Péče na nezbytně nutnou dobu, max. 1 rok.

(Zdroj: APSS ČR, 2018)

K lepšímu pochopení tabulky č. 4 doplňuji:

Dlouhodobá pěstounská péče je určena pro děti, u nichž je vysoká pravděpodobnost, že setrvají v pěstounské péči do zletilosti. Rodiče těchto dětí k nim většinou nemají rodičovskou odpovědnost, či mají, ale velmi omezenou. Ve funkčních pěstounských rodinách jsou přijaté děti na podobné pozici jako děti vlastní (případně osvojené) a pěstounství nekončí dosažením plnoletosti, ale mají zajištěné zázemí, až dokud nedostudují, či se neosamostatní.

Pěstounská péče na přechodnou dobu bývá někdy označována termínem „profesionální pěstounská péče“. Jde o individuální formu pěstounské péče, která by měla být nezletilým poskytována na nezbytně nutnou dobu (max. 1 rok). Pěstouni na přechodnou dobu jsou od začátku připravováni na brzký odchod dítěte z pěstounské rodiny. Umístění dítěte do pěstounské rodiny na přechodnou dobu může být z různých důvodů. Mezi nejčastější patří například řešení problému v biologické rodině, dokud nebude rozhodnuto o trvalém stabilním řešení nebo například umístění dítěte po narození do uplynutí ochranné lhůty vzdání se práv rodičovských a dokud nebude nalezena trvalá adoptivní rodina.

V tabulce není zahrnuta péče předpěstounská, která by měla dle MPSV (2019) vždy předcházet péči pěstounské, jde-li o zprostředkovanou PP OSPODem. Svěření dítěte do předpěstounské péče stanovuje soud a vykonává nad ní dohled.

2.4.4 Práva pěstounů

Dle APSS (2018) jsou práva a povinnosti pěstounů velmi úzce spojena, jelikož pěstouni mají pouze taková práva, jež jim pomohou naplňovat povinnosti. Základem pěstounské péče je právo a povinnost pěstouna o dítě osobně pečovat. Hlavním právem pěstouna je mít dítě u sebe, zajišťovat každodenní péče o dítě a ochranu dítěte.

Dalším právem pěstouna je právo vykonávat přiměřená práva a povinnosti rodičů. Dále mají pěstouni právo rozhodovat o běžných záležitostech dítěte při zastupování a správě jmění. Pěstouni mají právo na nehmotnou pomoc a podporu. S převzetím dítěte do pěstounské péče souvisí pracovněprávní nároky. Pěstoun má právo pobírat dávky

pěstounské péče, jejichž výše se stanovuje dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí (viz. Sociální zabezpečení v pěstounské péči).

2.4.5 Sociální zabezpečení v pěstounské péči

Pro dobrou orientaci v systému je potřeba vyjasnit základní pojmy:

Osoba pečující je fyzická osoba, která odpovídá za výchovu dítěte, osoba, která je pěstounem (nikoli pěstounem na přechodnou dobu), osoba, která má zájem stát se pěstounem a které je před rozhodnutím soudu dočasně svěřeno dítě do péče (předpěstounská péče). Také osoba, která byla do dosažení zletilosti dítěte jeho pěstounem nebo poručníkem – nárok na příspěvek má v takovém případě po dobu, po kterou má nezaopatřené dítě nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Dále je to osoba, která je poručníkem dítěte, jestliže o dítě osobně pečuje nebo osoba, která má v osobní péči dítě, k němuž nemá vyživovací povinnost – nárok na příspěvek má v takovém případě po dobu, po kterou probíhá soudní řízení o ustanovení této osoby poručníkem. (Palzarová, 2016)

Osoba v evidenci je fyzická osoba, která je vedena v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu.

Nezaopatřené dítě je dítě do skončení povinné školní docházky, může být i po skončení povinné školní docházky, nejdéle však do věku 26 let věku dítěte, jestliže:

- se soustavně připravuje na budoucí povolání
- je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu neschopno vykonávat výdělečnou činnost
- se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání či vykonávat výdělečnou činnost z důvodu úrazu či nemoci(Palzarová, 2016)

Pěstouni jsou za svou péči státem finančně odměňováni dávkami pěstounské péče. Okruhy dávek pěstounské péče tvoří:

- Příspěvek při převzetí dítěte
- Příspěvek na zakoupení motorového vozidla
- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

- Odměna pěstouna
- Příspěvek při ukončení pěstounské péče(Zákon č. 359/1999 Sb. § 47e)

Dle zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí činí výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte za jeden kalendářní měsíc:

- 4950 Kč pro dítě ve věku do 6 let,
- 6105 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let,
- 6985 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let,
- 7260 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let.(Zákon č. 359/1999 Sb. § 47f)

2.5 Zprostředkování pěstounské péče

Zprostředkování pěstounské péče se řídí zákonem č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, je upraveno v hlavě IV tohoto zákona. Pěstounská péče může být zprostředkována orgánem sociálně-právní ochrany obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo krajským úřadem.

Zprostředkování pěstounské péče dle zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí spočívá:

- Ve vyhledávání dětí, kterým je potřeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče
- Ve vyhledávání fyzických osob, které jsou vhodné stát se pěstouny
- V odborné přípravě těchto osob vhodných stát se pěstouny k přijetí dítěte do rodiny
- Ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, jemuž se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává, a v zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

3 Doprovodné organizace

Novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2013 s sebou přinesla do systému pěstounské péče koncept podpory, ten je velmi úzce propojen s povinnostmi pěstounů, vyplývajícími z občanského zákoníku a zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Díky této novele jsou práva a povinnosti pěstounů ukotveny v legislativní normě. Jednou z povinností je i uzavření dohody o výkonu pěstounské péče. Ta může být uzavřena buď s obecním úřadem obce s rozšířenou působností, oddělením sociálně-právní ochrany dětí nebo je možné uzavřít dohodu s nestátní neziskovou organizací, která má pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí a k uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče. Na základě uzavření této dohody mají pěstouni právo na tzv. doprovázení rodiny. Termín doprovázení není zákonem přesně definován, ale v praxi je již využíván. V doprovázení rodin se nejedná pouze o podpůrnou činnost pro pěstouny a děti, ale jedná se i o sledování výkonu pěstounské péče (z menší části jde i o jistou kontrolní složku – viz obr. č. 4). Z toho důvodu se jedná o nepřesný termín, a proto není definován v legislativě (viz. Kapitola 3.1. Výkon sociálně – právní ochrany dětí pověřenými osobami). (APSS, 2018)

Základem doprovázení rodiny je podpora náhradní rodiny jako celku a důležitost všech jednotlivých členů. Tato podpora má pomoci pěstounům dokázat se orientovat ve světě dětí, pomoci jim ho poznat, pochopit a přistupovat k dětem individuálně. Je potřeba, aby bylo dětem poskytnuto co nejvhodnější prostředí pro jejich rozvoj. Pěstoun je stejně jako doprovodná organizace „poskytovatelem služby“. Vztah doprovodné organizace a pěstouna by měl být založen na principu partnerství, jelikož pěstoun nejlépe zná potřeby dítěte a je s ním v každodenním kontaktu. Na pěstouny jsou kladeny vysoké nároky. Děti, které byly svěřeny do náhradní rodinné péče, za sebou často mají velmi náročnou historii. Aby mohl pěstoun vykonávat dobře svůj úkol, je potřebné dostupné vzdělávání, podpora a zpětná vazba. Doprovázení pěstounských rodin funguje zejména prostřednictvím odborného poradenství, podpory, konzultací, náhledu, dohledem nad pěstounskou péčí a vedením pěstounů.

Obrázek č. 4 –Složky doprovázení (Zdroj:APSS, 2018, s.141)

3.1 Výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami

Výkon sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami upravuje zákon č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí (§48). Jak jsem již zmiňovala, z důvodu nepřesnosti termínu „doprovázení“, není tento termín zakotven v legislativě, je tedy formulován jako „Osoby pověřené k výkonu sociálně-právní ochrany dětí“. Pověřené osoby poskytují sociálně-právní ochranu na základě rozhodnutí o pověření k výkonu takové činnosti. Pověřené osoby v sociálně-právní ochraně vykonávají činnost zaměřenou na ochranu dětí patologickými vlivy a předcházení jejich vzniku, vyhledávají děti dle § 6 tohoto zákona. Dále pověřené osoby pomáhají rodičům při řešení výchovných problémů dítěte. Poskytují nebo zprostředkovávají rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o zdravotně postižené dítě. Jednou z činností pověřených osob může být uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče (dle § 47b) a zajištění přípravy žadatelů o zprostředkování osvojení či pěstounské péče, kterou v jiných případech zajišťuje krajský úřad. Mohou těmto osobám poskytovat poradenskou pomoc, která souvisí se zprostředkováním osvojení či pěstounské péče. Pověřené osoby mohou také vyhledávat fyzické osoby, které jsou vhodné stát se pěstouny či osvojiteli a oznamovat tyto osoby obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Povinností pověřených osob je poskytovat pečující osobě, se kterou uzavřeli dohodu o výkonu PP, péči poradenskou a výchovnou při výkonu PP, pokud o tuto službu osoba požádá. Pověřené osoby dále mohou vyhledávat děti (§2 odst. 2), kterým je potřeba zajistit péči v náhradní rodině, a oznamovat je obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

3.2 Doprovozné organizace v Jihočeském kraji

V této kapitole se věnuji konkrétním doprovázejícím organizacím v jihočeském regionu. Seznam doprovodných organizací jsem našla na webových stránkách Střediska náhradní rodinné péče (2020). V tomto seznamu nezmiňuji všechny doprovodné organizace v Jihočeském kraji, celkem jich je třicet devět. DO poskytují nejen služby, které vyplývají ze zákona, ale nad rámec poskytují některé DO další služby. Tento faktor může být při výběru DO rozhodující.

Dobrá rodina

Tato organizace má sice sídlo v Praze, ale někteří její doprovázející pracovníci žijí v jihočeském regionu, takže poskytuje služby i v Jihočeském kraji. V rámci doprovázení od Dobré rodiny, může pěstoun využívat tyto služby: pomoc s péčí o svěřené dítě, odbornou pomoc (konzultace se spolupracujícím odborníkem), pomoc při kontaktu s biologickou rodinou, bezplatné vzdělávání (Dobrá rodina, o.p.s., 2021)

Otevřená OKNA, z.ú.

V rámci této organizace funguje Centrum pro rodinu Okénko. Centrum pro rodinu Okénko podporuje rodiny pěstounské i biologické v aktivním smysluplném a důstojném způsobu života. Pomáhá rodinám v těžkých životních situacích. Mottem této služby je: „*Rodina není o pokrevnosti, je o tom, kdo ti podrží ruku, až budeš nejvíce potřebovat.*“ (Otevřená OKNA, z.ú., 2021)

Činnosti, které organizace vykonává v rámci doprovázení pěstounských rodin: pravidelné setkávání svépomocných skupin pěstounů zaměřených na konkrétní témata, doprovázení pěstounských rodin a pomoc a podpora v těžkých životních situacích, asistované kontakty dítěte s jeho biologickými rodiči, zajištění krátkodobého hlídání dětí, vzdělávání pro pěstouny, zprostředkování a realizace respitních pobytů pro děti (Otevřená OKNA, z.ú., 2021)

PorCeTa, o.p.s.

„*Posláním organizace je pomáhat dětem, které nemohou vyrůstat u svých rodičů, zvládnout tuto těžkou situaci a zároveň podporovat jejich náhradní rodiče v péči o ně a minimalizovat selhání pěstounské péče.*“ (PorCeTa, o.p.s., 2021)

Tato organizace podporuje pěstounské rodiny a její přehled odborné pomoci je rozdělen na služby pro děti a mládež a na služby pro pěstouny.

Pro děti a mládež: preventivní, diagnostická a intervenční činnost zaměřená na rizikové a závislostní chování, psychologické poradenství a podpora, individuální pedagogická práce, skupinová pedagogická práce, pravidelné i jednorázové volnočasové aktivity (PorCeTa, o.p.s., 2020)

Pro pěstouny (a poručníky): rodinné poradenství a mediace, adiktologické poradenství, psychologické poradenství a podpora, asistované kontakty s biologickými rodiči nebo blízkými dítěte, poskytování nebo zprostředkování poradenství při výchově, vzdělávání a péči o dítě se zdravotním postižením, pomoc při řešení výchovných nebo jiných problémů týkajících se svěřeného dítěte (PorCeTa, o.p.s., 2020)

Paventia, z.s.

Paventia z.s. je nestátní neziskové občanské sdružení, vzniklé podle zákona č. 83 / 1990 Sb., o sdružování občanů, v platném znění. Tato organizace podporuje rozvoj náhradní rodinné péče a pomáhá znevýhodněným dětem a mladým lidem k jejich příznivému vývoji a dosažení kvalitního společenského života. Zajišťuje sociálně právní poradenství prostřednictvím webových stránek – online poradna. Také je možné v rámci organizace využít právní poradnu. Další činnost této organizace je realizována formou svépomocné skupiny náhradních rodičů. Setkání jsou rozdělena na besedy a přednášky, dle potřeby náhradních rodičů. Neformální část je učena k navazování vztahů s ostatními náhradními rodiči a sdílení zkušeností. (Paventia, z.s., 2020)

Oblastní charita Vimperk

Posláním služby doprovázením pěstounských rodin je poskytování podpory při péči o dítě, výchově a vzdělávání, zajištění láskyplného a bezpečného prostředí pro dítě, rozvoj potřebných dovedností a schopností pěstounů – formou poradenství či povinného vzdělávání pěstounů. Posláním těchto služeb je rovněž ochrana práv dítěte a podpora kontaktu s biologickou rodinou dítěte. (Charita Česká republika, 2021)

Domeček - Středisko DM

Služba podpory pěstounských rodin funguje v této organizaci od roku 2014. Služby, které pěstounským rodinám poskytují: uzavření dohody o výkonu pěstounské péče, výchovná a poradenská péče, sledování výkonu pěstounské péče, poradenství nebo zprostředkování poradenství pěstounům při výchově a vzdělávání dítěte a také při péči o dítě se zdravotním postižením, přednášky a kurzy zaměřené na řešení problémů výchovných, sociálních nebo jiných, které jsou spojeny s péčí a výchovou dítěte, pomoc pěstounům při řešení výchovných nebo jiných problémů, které souvisejí s péčí o dítě. Zřizování a provoz sociálně výchovné činnosti, činnost zaměřená na ochranu dětí patologickými vlivy a jejich prevence, zřizování a provoz výchovně rekreačních táborů pro děti a mládež (Domeček – středisko Husitské diakonie, 2021)

Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú.

„Doprovázení chápeme jako společnou cestu náhradní rodiny a našeho týmu za vytvořením fungující náhradní rodiny, která zajistí svým dětem zdravý vývoj.“ (Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú., 2020)

Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú. nabízí následující služby: doprovázení při výkonu NRP, sociálně psychologické poradenství, vzdělávání, asistovaný kontakt s biologickými rodiči dítěte, zprostředkování odlehčovacích služeb a krátkodobého hlídání, přípravné kurzy pro zájemce o náhradní rodinnou péči (Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú., 2020)

Jihočeská Rozvojová, o.p.s.

Tato organizace doprovází pěstouny již od roku 2014. Každá rodina má svého klíčového pracovníka, který rodině pomáhá. Tato organizace nabízí uzavření dohody o výkonu pěstounské péče pěstounům novým i současným. Zajišťuje vzdělávání pěstounů, odbornou pomoc a doprovázení klíčového pracovníka, poradenství, asistované kontakty dítěte s biologickými rodiči, odlehčení (hlídání dítěte), víkendové pobyty pro děti, společná setkání pěstounů, podpůrné programy pro děti (Jihočeská Rozvojová, o.p.s., 2021)

PREVENT 99, z.ú.

Centrum podpory pěstounských rodin má sídla v Českých Budějovicích a ve Strakoniciích. Své terénní služby však organizace nabízí ve všech městech Jihočeského kraje. Centrum podpory pěstounských rodin nabízí: uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče, vzdělávání pěstounů, poradenství, asistované kontakty s biologickou rodinou dítěte, psychologické poradenství a terapie poruch attachmentu u dětí, krátkodobé hlídání dětí, pořádání speciálních respitních pobytů (PREVENT 99, 2021)

Temperi, o.p.s.

Temperi, o.p.s. je nestátní nezisková organizace, jejímž cílem je komplexní pomoc dětem a jejich rodinám, které se nachází v obtížné životní situaci.,, *Posláním programu TEMPERI – Podpora pěstounských rodin aneb pomoc v pravý čas je spoluvytvářet podmínky pro zdárný vývoj dětí v náhradních rodinách v Jihočeském kraji prostřednictvím setkávání, doprovázení, poradenství a vzdělávání.*“ (TEMPERI, 2021)

Aktivity programu TEMPERI: doprovázení a kontrola naplnění dohody o výkonu pěstounské péče, základní poradenství (např. doprovod při jednání s úřady), zprostředkování kontaktu s biologickou rodinou dítěte, zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné pomoci, vzdělávání v oblasti výchovy a péče o dítě, pomoc se zajištěním odlehčovací péče, zajištění krátkodobé péče pro dítě v pěstounské péči PP. (Temperi, 2021)

3.3 Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí pověřenými osobami

Novela zákona o SPOD, která nabyla účinnosti 1. ledna 2013, sblíží pravidla činnosti osob pověřených k výkonu sociálně-právní ochrany a systému sociálních služeb upraveného zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Jsou stanoveny kvalifikační podmínky, tzv. odborná způsobilost (§ 49a zákona o SPOD), je nastavena koncepce standardů kvality a jsou stanoveny podmínky inspekce poskytování sociálně-právní ochrany, pro jejíž postup platí obdobně příslušná ustanovení zákona o sociálních službách. (MPSV, 2014)

Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí jsou podrobněji popsány v příloze bakalářské práce (Příloha č. 2).

4 Cíl práce a výzkumné otázky

4.1 Cíl práce

Cílem bakalářské práce bylo popsat postoj pěstounů k doprovázejícím organizacím, jejich zkušenosti s nimi a identifikovat faktory ovlivňující jejich postoj.

4.2 Výzkumné otázky

K naplnění cíle bakalářské práce jsem formulovala následující výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím?

VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

5 Metodika

5.1 Použité metody získávání dat

Ke sběru dat jsem plánovala využít polostrukturovaný rozhovor. Vzhledem k pandemii COVID-19 nebylo možné zrealizovat takové množství rozhovorů, které jsem měla původně v plánu, a pro mou práci by bylo dostačující. Z těchto důvodů jsem výzkumrozšířila o dotazníkové šetření.

Rozhovor v sociálně vědním výzkumu je využíván jako technika získávání údajů. Tato technika spočívá v bezprostřední interakci mezi tazatelem a dotazovaným prostřednictvím rozhovoru. Rozhovor v sociálním výzkumu lze také popsat jako nepřirozenou formu kontaktu tazatele s dotazovaným. Kontakt s dotazovaným je iniciován z vůle tazatele pro účely výzkumu. Dotazovaný vůli tazatele přijímá a souhlasí s poskytnutím rozhovoru s badatelem (tazatelem). Badatel musí zaručit anonymitu. Tazatel sdělené skutečnosti nehodnotí a využívá je pouze pro výzkumné účely. Způsob vedení rozhovoru je ovlivněn výzkumným cílem, od něhož se celá strategie výzkumu odvíjí. Polostrukturovaný rozhovor postrádá některou z charakteristik strukturovaného rozhovoru. Využívá výhody i nevýhody strukturovaného i nestrukturovaného rozhovoru. (Baum, 2014)

DleHendla (2016) je k vedení kvalitativního rozhovoru potřeba dovednost, citlivost, koncentrace, disciplína a interpersonální porozumění. Je nutné věnovat zvláštní pozornost zahájení i ukončení rozhovoru. Na začátku je potřeba zajistit od dotazovaného souhlas se záznamem rozhovoru. Zakončení rozhovoru je také důležitá součást celé této metody. I na konci rozhovoru nebo při loučení s respondentem ještě můžeme získat důležité a podstatné informace týkající se výzkumu. (Hendl, 2016)

Dotazník v sociálně vědním výzkumu je jedna z nejčastěji používaných technik. Jedná se o předem připravený formulář, který je nějakým způsobem rozšířen mezi respondenty (dotazované). Otázky jsou položeny písemně, odpovědi jsou respondenty zaznamenány také písemně. Dotazník je nepostradatelný nástroj pro získávání informací a lze se s ním setkat všude. (Baum, 2014)

Vodítkem k vedení rozhovorů a sestavení dotazníků byly myšlenkové mapy (Obrázek č. 5, č. 6, č. 7 a č. 15). Myšlenková mapa je vždy umístěna na začátku jednotlivých kapitol.

5.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výběr výzkumného souboru jsem provedla částečně na základě osobních kontaktů (respondent č. 2 a respondent č. 4). Aby byly ve výzkumném souboru zahrnuty všechny druhy pěstounské péče, požádala jsem dvě doprovodné organizace o rozeslání mé nabídky zúčastnit se výzkumu pěstounům, kteří vykonávají příbuzenskou pěstounskou péči. Výzkumný soubor č. 1 (VS1) tvořili 4 pěstouni, z toho jedna pěstounka na přechodnou dobu, jedna rodina, která má dítě v příbuzenské pěstounské péči a ve dvou případech se jednalo o pěstounskou péči zprostředkovanou. Rozhovory proběhly v přirozeném prostředí pěstounů, aby se pěstouni cítili příjemně a nebyli vystaveni rozptylování okolním prostředím. Rozhovory proběhly v předem domluvených termínech a trvaly cca 45 minut. Před rozhovorem jsem respondenty seznámila s tématem své bakalářské práce. Každého respondenta jsem ubezpečila, že bude zachována jeho anonymita. Identifikační údaje respondentů z výzkumného souboru č. 1 jsou popsány v tabulce č. 5.

Tabulka č. 5 – Identifikační údaje respondentů

	Respondent 1	Respondent 2	Respondent 3	Respondent 4
Označení	R1	R2	R3	R4
Rodinný stav	Vdova	Vdaná	Vdaná	Vdaná
Druh PP	Příbuzenská	Zprostředkovaná	Zprostředkovaná	Krátkodobá
Děti v PP (aktuálně/celkem)	1 / 1	2 / 6	3 / 3	0 / 8
Doba pěstounství	14 let	21 let	13 let	9 let

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Při sestavování výzkumného souboru č. 2 (VS2) jsem oslovila dvě doprovodné organizace, jejichž prostřednictvím byl respondentům zaslán připravený dotazník. Vzhledem k tomu, že jsem členkou facebookové skupiny „Pěstounská péče známá – neznámá“, která poskytuje pěstounům prostor pro sdílení zkušeností, požádala jsem

i členy této skupiny (pěstouny) o zodpovězení dotazníku. Během 24 hodin na dotazník odpovědělo 70 respondentů. Ve facebookové skupině je cca 6,1 tisíc členů. Aby mohl být dotazník vyhodnocen kvalitativně, bylo nutné „zastavit“ respondenty u 70- ti dotazníků. O vyplnění dotazníku byl velký zájem i po ukončení sběru dat.

5.3 Metody zpracování dat

Metodou ke zpracování dat rozhovorů (VS1) jsem použila kvalitativní obsahovou analýzu.

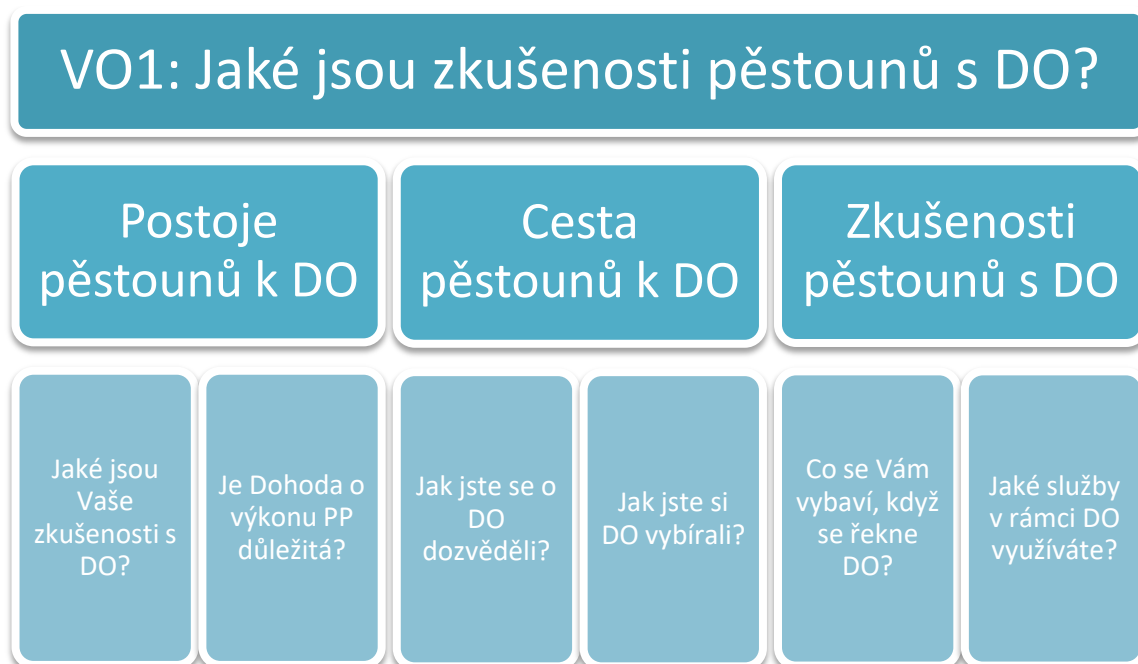
Pro zpracování dat dotazníku (VS2) jsem využila základní popisnou statistiku, především četnosti.

6 Vlastní výzkum

Velmi podstatná při zkoumání výzkumných otázek byla identifikace respondentů, kteří se stali pěstouny před rokem 2013, kdy vešla v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí. Díky této novele vzniklo poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami (doprovodné organizace). Vzhledem k důležitosti této novely jsem do výzkumného souboru č. 1 oslovila pouze pěstouny, kteří mají zkušenost s pěstounstvím před rokem 2013, tedy před vznikem doprovázení. Díky tomu mohou lépe posoudit fungování doprovodných organizací a porovnat své zkušenosti s pěstounstvím před novelou zákona a po ní, resp. pěstounství bez doprovodné organizace a pěstounství s podepsanou Dohodou o pěstounství (s doprovázející organizací).

6.1 Výzkumný soubor č. 1 a vlastní realizace výzkumu

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím (DO)?

Obrázek č. 5 – Mapa VO1: Zkušenosti pěstounů s DO

Všichni respondenti (celkem 4) z výzkumného souboru č. 1 si myslí, že je Dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá. (viz. Tabulka č. 6)

Tabulka č. 6 – Postoj pěstounů k DO

	R1	R2	R3	R4
Je dohoda o výkonu PP důležitá?	Ano	Hodně	Ano	Asi ano
Jaké jsou Vaše zkušenosti s DO?	Velice dobré.	Různé.	Dobré.	Dobré, ale služby nepotřebuje.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

První respondentka uvádí: „Bez dohody by to bylo mnohem složitější.“. Druhá respondentka si myslí, že je Dohoda hodně důležitá: „Já si osobně myslím, že hodně.“

Doprovázení pěstounů funguje od roku 2013, takže my jsme vlastně 13 let byli bez doprovázení, vlastně jsme na všechno byli sami. Teď, když máme nějaký problémy, tak se máme na koho obrátit a využíváme toho.“ Třetí respondentka si také myslí, že je Dohoda o PP důležitá, protože: *„V případě nejistoty poskytuje pěstounům vodítka.“* Čtvrtá respondentka odpověděla: *„Asi jo. Protože jsou jasně daná práva a povinnosti.“* Díky jednoznačným odpovědím všech respondentů na tuto otázku a díky skutečnosti, že všichni respondenti mají zkušenost s pěstounstvím před rokem 2013, kdy vešla v platnost novela zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, můžeme usoudit, že existenci Dohody o výkonu PP vítají.

Na otázku, jaké jsou zkušenosti respondentů s DO, odpověděla první respondentka, že má zkušenosti velice dobré, protože *„Cokoliv potřebuju, když mám nějaký problém, třeba když si nevím rady, tak to řeším s nimi. Vždycky se na ně mohu obrátit a nikdy jsem nebyla odmítnuta. Opravdu spolupráce skvělá.“*. Druhá respondentka má různé zkušenosti s doprovodnými organizacemi. Třetí dotazovaná uvádí, že jsou její zkušenosti *“dobré“*. Čtvrtá respondentka uvádí: *„My jsme měli vždycky OSPOD. Až u toho posledního dítěte jsme měli doprovázející organizaci. My je moc nepotřebujeme, maximálně při nějakém kontaktu s krajem.“*

Tabulka č. 7 – Cesta pěstounů k DO

	R1	R2	R3	R4
Jak jste se o DO dozvěděli?	Díky OSPOD.	Doporučení od SP.	Doprovází OSPOD.	Doporučení od jiné pěstounky.
Jak jste si DO vybírali?	Doporučena OSPODem.	Doporučení.	Doprovází OSPOD.	Doporučení.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, jak se respondenti o DO dozvěděli, odpověděly dvě respondentky (R2, R4), že se o doprovodné organizaci dozvěděly díky doporučení – tabulka č. 7. Respondentka 4 (R4) odpověděla: *„Ze začátku žádné doprovázející organizace nebyly, takže to tak nějak automaticky dělal OSPOD. Pak jsme neměli důvod to měnit a teď nám jiná pěstounka poradila Dobrou rodinu. Že má dobrou zkušenost. A ještě je známe z nějakých kurzů.“* Respondentka č. 2 (R2) uvádí: *„My jsme nechtěli být doprovázeni OSPODem a DO mi tenkrát někdo doporučil na nějakém setkání sociálních*

pracovníků.“ Respondentka č. 1 (R1) si nechala DO doporučit od OSPODu: „Byla mi doporučena OSPODem. Já jsem vůbec nevěděla, že nějaká taková organizace existuje. Já jsem ani nevěděla, že existuje nějaká pěstounská péče.“ Respondentka č. 3 (R3) se nechává doprovázet OSPODem. Na otázku, jak si DO vybírala, odpověděla: „Tím, že jsme začali pěstovat dávno před novelou, jsme nevybírali. A po novele jsme neměli potřebu změny.“ Všichni respondenti v odpovědích na tuto otázku zmiňují OSPOD. Ať již jako organizaci, která jim doporučila DO nebo jako doprovodnou organizaci samotnou. Díky formě polostrukturovaného rozhovoru jsem měla možnost tuto otázku rozvíjet dále. Zajímalo mě, jak vnímají pěstouni OSPOD. Jedna respondentka (R1) si myslí: „Doprovodná organizace podává písemnou zprávu OSPODu. S OSPODem máme dobré vztahy, je tam skvělá sociální pracovnice. Spolupracujeme všichni dohromady.“ Respondentka č. 4 má s OSPODem dobré zkušenosti. Řadu let, i po roce 2013 (změna novely zákona č. 359/1999 Sb.) je doprovázel. Vzhledem k tomu, že se respondentka č. 3 nechává doposud doprovázet OSPODem, lze soudit, že jsou její zkušenosti s OSPODem také dobré. Druhá respondentka (R2) uvádí: „Mé zkušenosti s OSPODem jsou různé. Řekla bych, že velmi záleží na konkrétním sociálním pracovníkovi.“ Pochopitelně v případech, kdy je sociální pracovník nekompetentní a neprofesionální, mohou být zkušenosti s OSPODem (ale i s DO) nedobré.

Tabulka č. 8 – Zkušenosti pěstounů s DO

	R1	R2	R3	R4
Co se Vám vybaví, když se řekne doprovodná organizace?	Zázemí.	Práce, pobytové akce.	Podpůrná služba pro nové pěstouny.	Školení.
Jaké služby v rámci DO využíváte?	Klíčový pracovník, doučování.	Asistovaný kontakt, psychologická pomoc, proplácení psychoterapie.	Respitní služby.	Semináře a školení.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, co se respondentům vybaví, když se řekne doprovodná organizace, odpověděla první respondentka (R1): „Zázemí. Hlavně pro mě.“ Druhá respondentka (R2) vzhledem k tomu, že pracuje jako sociální pracovník v doprovázející organizaci (jiné DO, než kterou se nechává doprovázet), odpověděla: „Mně se samozřejmě vybaví práce, protože sama pracuju jako doprovázející sociální pracovník. Ale hlavně – já jako pěstoun i jako pracovník mám nejradši pobyty.“ Třetí respondentka (R3) uvádí: „Servisní a podpůrná služba pro nové pěstouny. Možnost realizace i pro stávající pěstouny, kteří se v některých případech sami stávají doprovázejícími či klíčovými pracovníky s bohatou praktickou zkušeností. Pěstouni pak kladně hodnotí jejich větší porozumění problematice a vhléd.“ Čtvrtá respondentka (R4) si vybaví „Školení“.

Na otázku, jaké služby v rámci DO využívají, odpověděla Respondentka č. 1 (R1): „Čistě toho klíčového pracovníka. Oni mi pomáhají třeba s doučováním. Angličtinu třeba doučovali.“ Respondentka č. 2 (R2) odpověděla: „Hlavně asistovaný kontakty. Ze začátku jsem na ty kontakty chodila, ale pak jsme měli s biologickým tatínkem nějaký konflikt, takže už to nechávám jenom na klíčové pracovníci a vůbec na ta setkání nechodím. Předám dítě a zbytek zařídí doprovodka. Taky využíváme psychologickou pomoc.“ Třetí respondentka (R3) odpovídá: „Respitních služeb v podobě částečného proplácení letních táborů pro děti.“ Respondentka č. 4 (R4) využívá v rámci DO „Semináře a školení.“

Z výše uvedených odpovědí (tabulka č. 8) vyplývá, že jednotliví respondenti mají doprovodnou organizaci spojenou s konkrétní službou, kterou využívají. Pro R1 je důležitý klíčový pracovník, ke kterému cítí velkou důvěru a v důsledku toho vnímá DO jako zázemí pro pěstouny. R4 jednoznačně využívá především seminářů.

VO2: Jsou pěstouni spokojeni se svou DO?

Obrázek č. 6 – Mapa VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou DO?

Tabulka č. 9 – Užitečnost DO z pohledu pěstounů

	R1	R2	R3	R4
Je nějaká služba, která Vám v rámci organizace chybí?	Ne	Ano, uvítala bych setkání pěstounů (pobytová)	Respitní pobyty pro pěstounky mi chybí.	Ne.
Zvažovali jste někdy změnu DO?	Ne.	Ne.	Ne (doprovází OSPOD)	Ne.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, zda je nějaká služba, která pěstounům v rámci doprovodné organizace chybí, odpověděly dvě respondentky (R1 a R4) „Ne“. Respondentka č. 1 uvedla přesně: „*To asi ne. Vždycky, když jsem po nich něco chtěla, tak to bylo vyřešeno. Já jsem spokojená naprosto.*“ Respondentka č. 4 upřesňuje: „*Asi moc ne. Ale je to taky dané tím, že máme vždycky ty malinké děti. Když potom někdo mívá ty starší děti, tak toho asi potřebují víc. My s těmi novorozenci toho moc nepotřebujeme.*“ Zde doplňuji, že R4 je pěstounkou

na přechodnou dobu. Druhé respondentce (R2) chybí v rámci doprovodné organizace setkání pěstounů formou například víkendového pobytu: „*Mně by se líbilo setkávání, který by dělal někdo pro mě. Naše doprovodka dělá asi taky setkávání, ale ne pobytové. Pobytový akce jsou strašně náročný. Jak na organizaci, tak i finančně. V době koronaviru se akce musely zrušit a nahrazovat... Pro mě ale ta osobní setkání jsou nejpříjemnější a nejpřínosnější. O něčem se mluví, někdo něco přednáší, ale pak to lidi můžou sdílet mezi sebou. Tak to mi asi chybí.*“ Třetí respondentka (R3) odpověděla: „*Nemohu posoudit. Respitní pobyty pro pěstounky, po těch se mi stýská... ale pravda, tyto byly spojeny s konkrétní osobou úžasné dámy, takto zkušené psycholožky krajského úřadu.*“ Dvě respondentky odpověděly, že jim chybí respitní pobyty pro pěstouny. Zároveň obě zmiňují, že tyto pobyty jsou často spojovány s konkrétním pracovníkem DO a organizačně jsou velmi náročné, vzhledem k tomu tyto pobyty nabízí jen malá část DO.

Na otázku, zda respondenti zvažovali změnu doprovodné organizace, odpověděli všichni respondenti „*Ne.*“ První respondentka (R1): „*Ne, jsem naprosto spokojená.*“ Druhá respondentka (R2) uvádí: „*Ne, jsme spokojený.*“ Třetí respondentku (R3) doprovází OSPOD a je spokojená, nemá potřebu změny. Čtvrtá respondentka (R4) uvedla: „*Ne, my jsme moc spokojený.*“

Všichni respondenti z výzkumného souboru č. 1 jsou se svou doprovodnou organizací spokojeni. Při rozvíjení této otázky (vzhledem k tomu, že se jedná o polostrukturovaný rozhovor) R4 uvedla, že v průběhu pěstounství přešla z OSPODu k DO. Všichni respondenti jsou si vědomi toho, že každá konkrétní DO nabízí různé služby, které jsou „nad rámec“ služeb povinných. Zároveň ve dvou případech zaznělo, že s klíčovými pracovníky mají respondenti dobré vztahy a mají k nim důvěru. To se jeví jako velmi podstatný faktor.

Tabulka č. 10 – Fungování DO z pohledu pěstounů

	R1	R2	R3	R4
Jak často Vás navštěvuje klíčový pracovník z DO?	Každé dva měsíce.	Dle potřeby.	Jednou za 2 měsíce	Vzhledem k pandemii COVID-19 dle potřeby.
V čem Vám DO pomohla/pomáhá?	Řešení výchovných problémů.	Kontakt s bio. rodinou dítěte, proplácení psychologické pomoci	Vystačí bez pomoci DO.	Pomáhají nám komunikovat s krajem a s OSPODem dítěte.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, jak často respondenty navštěvuje klíčový pracovník z DO (tabulka č. 10), odpověděla první respondentka (R1): *„Každé dva měsíce dochází pracovník. A každých půl roku OSPOD. Organizace dává písemnou zprávu OSPODu. Takže vlastně spolupracujeme všichni dohromady.“* Druhá respondentka (R2) uvádí: *„Povinnost klíčového pracovníka je jednou za dva měsíce, ale nás teda takhle často nenavštěvuje, protože jsme domluvený, že když jsme obě sociální pracovnice, tak když budu cokoliv potřebovat, že si zavoláme. Kdykoliv potřebuju, tak se na ni můžu obrátit. Pro všechny je to tak příjemnější.“* Třetí respondentka uvedla: *„Děti se na návštěvu našeho klíčového pracovníka velmi těší, takže si samy hlídají, kdy přijde. Zpravidla jednou za 2 měsíce.“* Čtvrtá respondentka (R4) uvádí: *„Tím, že jsme měli tu organizaci až teď a zrovna v tu dobu už byla Covid-opatření, tak u nás vlastně vůbec nebyl. Možná jednou, ale hodně krátce. Potom i při předání byl v karanténě a všechno to bylo takové složité. Moc často u nás nebyl, ale psali jsme si máily a volali jsme si.“* Všichni respondenti se shodují, že jim frekvence návštěv klíčového pracovníka vyhovuje. Opět zde můžeme hovořit o dobrých vztazích mezi klíčovými pracovníky a pěstounskou rodinou.

Na otázku, v čem respondentům doprovodná organizace pomáhá (tabulka č. 10), bylo první respondentkou (R1) odpovězeno: *„Hlavně mi pomáhají s řešením problému s vnukem, tedy výchovných problémů. Ta puberta... Poradí mi. A v rámci toho, že jsem pěstoun, máme vzdělávací kurzy, tam se člověk leccos dozví. Jak se má zachovat, jak má reagovat, jak má přistupovat k různým situacím. To vzdělávání mi dává hodně.“* Druhé respondentce (R2) pomáhá DO s: *„Asistovanými kontakty a proplácením psychologické*

pomoci.“ Třetí respondentka (R3) uvádí: „Přímo naše rodina si vystačí i bez pomoci organizací, nicméně naše děti si velmi oblíbily našeho doprovázejícího pana sociálního pracovníka a těší se na jeho návštěvy. Rády vyslechnou jeho rady a čile s ním diskutují.“ Čtvrtá respondentka (R4) uvedla: „Jediné, co my jsme potřebovali, byla komunikace s krajem. I komunikace s OSPODem dítěte. Je aspoň víc lidí, kteří s úředníky můžou komunikovat. To je určitě super.“

Doplňující otázky:

K výzkumnému souboru č. 1 bych chtěla doplnit otázky, které nebyly v návrhu výzkumu zahrnuty, ale považuji je za podstatné.

Tabulka č. 10 – Motivace k pěstounství

	R1	R2	R3	R4
Jaká byla Vaše motivace stát se pěstouny?	Řešení rodinného problému.	Žádost o konkrétní děti.	Následky ústavní výchovy na dětech.	K dětem máme blízko.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

Motivací stát se pěstounkou u první respondentky (R1) bylo *„Řešení rodinného problému. Než abych ho dala do dětského domova, tak jsem si ho nechala.“* Druhá respondentka (R2) žádala o konkrétní děti z dětského domova, se kterými se poznala na dětském táboře, kam jezdila jako instruktorka. Čtvrtá respondentka (R4) uvádí: *„Protože jsem dětská sestra, manžel je dětský lékař, takže máme k dětem blízko.“* Třetí respondentka (R4) odpověděla: *„S manželem jsme oba 5 let pracovali jako terapeuté v dětské psychiatrické léčebně, kde jsme viděli, jak dalekosáhlé následky na dětech zanechává ústavní výchova. Děti trpěly poruchami chování vlivem citové deprivace (attachmentdisorder). To nám vnuklo myšlenku na náhradní rodinnou péči. A navíc v pěstounství spatřujeme hluboký smysl. A taky nás děti baví.“* Tato respondentka, jak uvádí, má bohaté zkušenosti s ústavní výchovou a orientuje se v této problematice. Z hlediska teorie attachmentu je pro děti zásadním pouto s blízkou stálou osobou, podrobněji v kapitole Teorie attachmentu. Je správně, když pěstoun ve své profesi nachází smysl.

Tři respondenti z výzkumného souboru č. 1 (ze čtyř respondentů) své rozhodnutí stát se pěstouny nekonzultovali s rodinou (tabulka č. 11). Jedna respondentka (R1) s rodinou své rozhodnutí konzultovala a to především z důvodu, že se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči.

Tabulka č. 11 – Konzultace rozhodnutí s rodinou

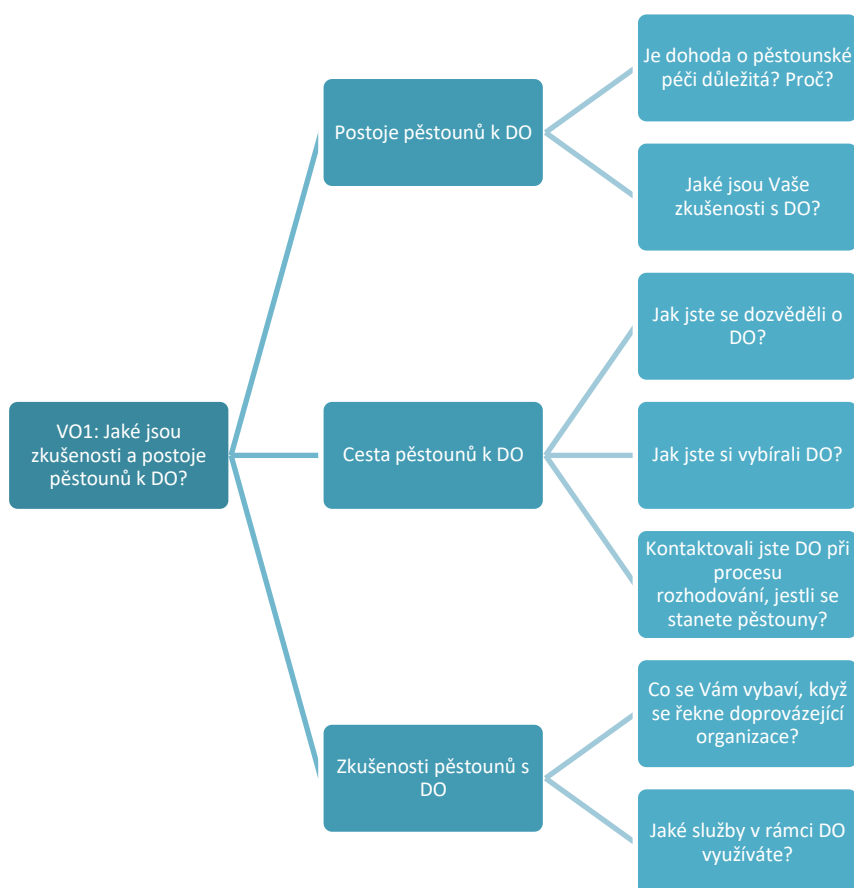
	R1	R2	R3	R4
Konzultovali jste s rodinou své rozhodnutí k pěstounství?	Ano, to je samozřejmost.	Ne, určitě by nesouhlasili.	Ne, postavili jsme je před hotovou věc.	Ne, dcerám (9 a 11let) jsme to oznámili a byly šťastné.

(Zdroj: Vlastní výzkum)

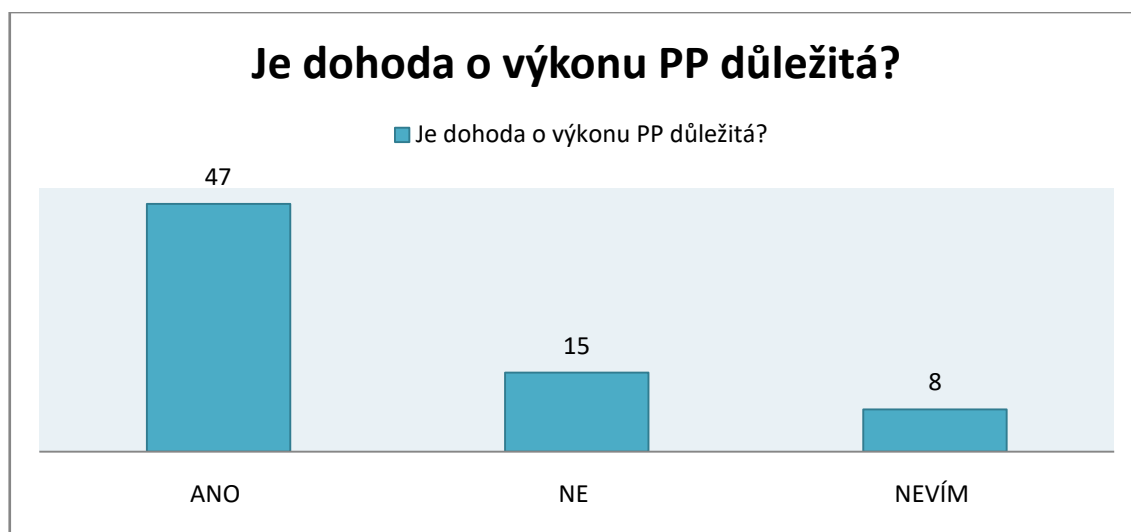
6.2 Výzkumný soubor č. 2 a vlastní realizace výzkumu

Výzkumný soubor č. 2 jsem do výzkumu zapojila prostřednictvím dotazníku, který jsem vytvořila a zprostředkovala respondentům prostřednictvím platformy Google Forms. Při sestavování dotazníku a konkrétních otázek jsem postupovala na základě metody využití myšlenkové mapy (Obrázek č. 7 a 15), která přirozeně vede k zodpovězení výzkumných otázek.

VO1 : Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovodným organizacím?

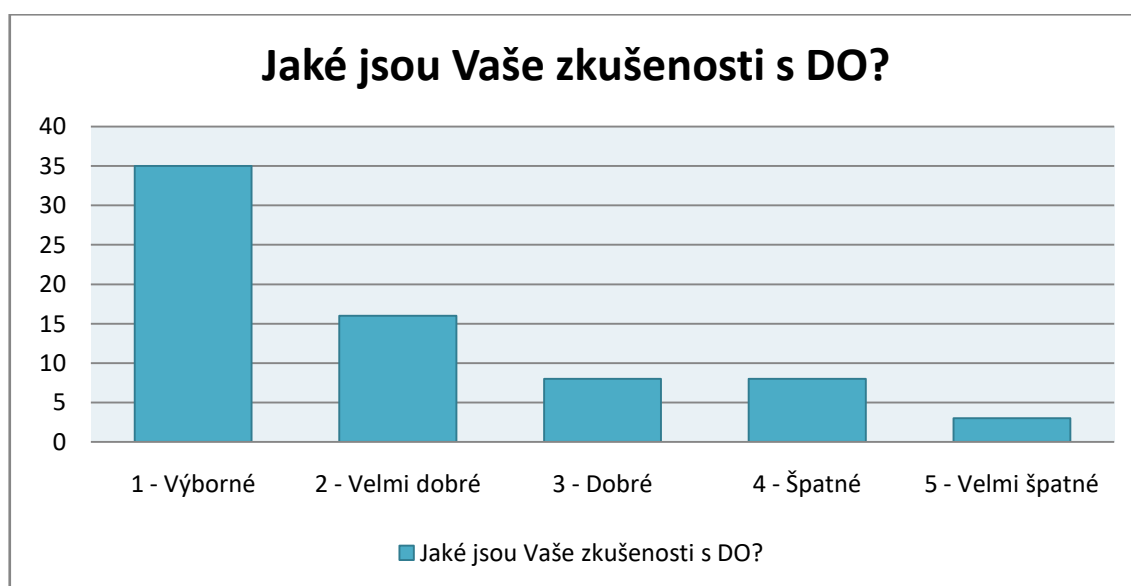

Obrázek č. 7 – Mapa VO1: zkušenosti a postoje pěstounů k DO

Obrázek č. 8 – Dohoda o výkonu PP (Zdroj: Vlastní výzkum)

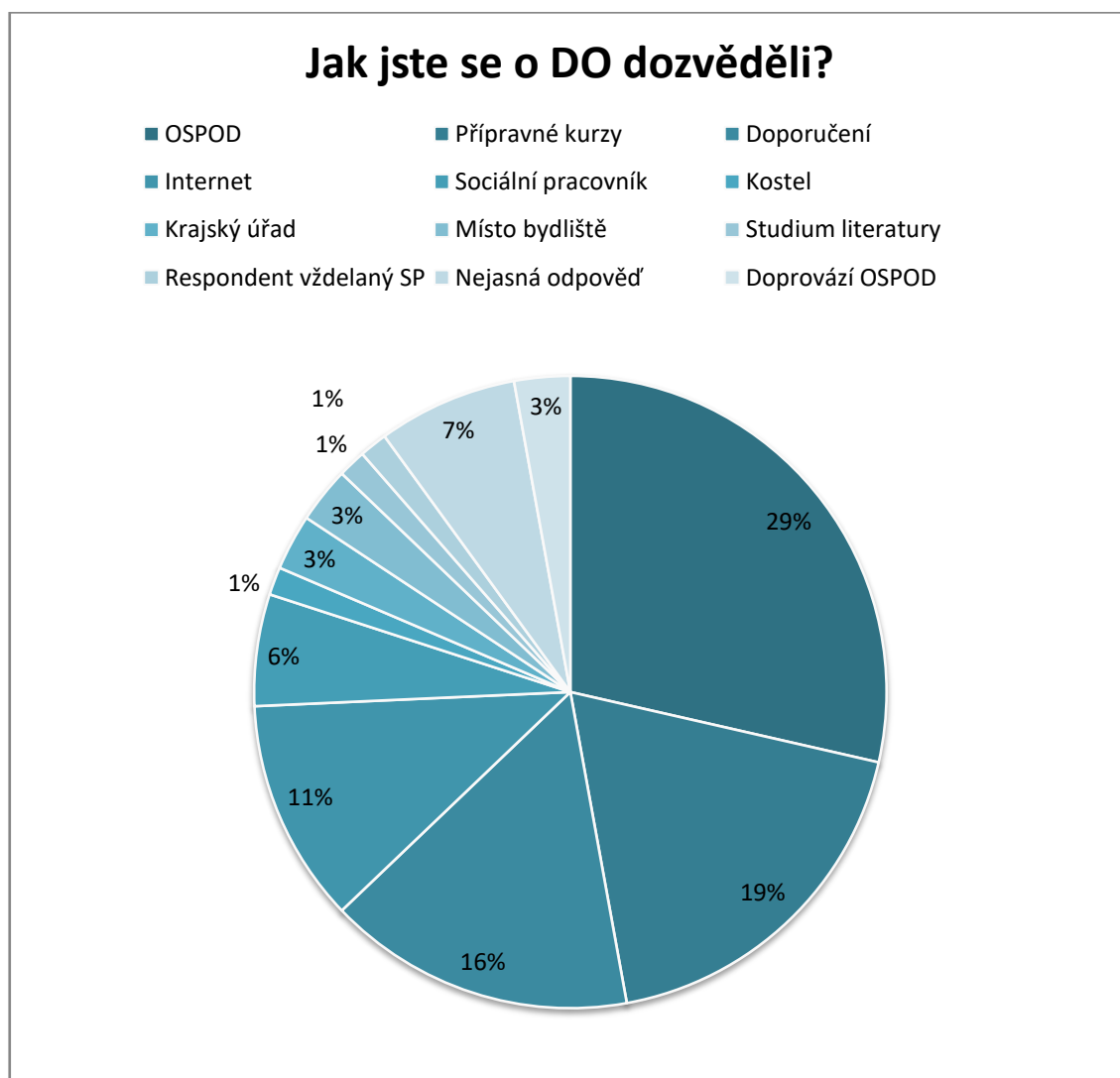
Na otázku, zda je dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá, odpověděli respondenti převážně ano (47 respondentů). Celkem 15 respondentů si myslí, že dohoda o výkonu PP důležitá není. Osm respondentů odpovědělo, že neví (Obrázek č. 8). Na základě odpovědí konkrétních respondentů na další otázky lze konstatovat, že 4 dotazovaní, kteří neví, zda je tato dohoda důležitá, neznají poměry v pěstounské péči před rokem 2013, tedy před novelou již zmiňovaného zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí. Čtyři dotazovaní neporozuměli otázce.

Obrázek č. 9 – Zkušenosti pěstounů s DO (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, jaké jsou zkušenosti pěstounů s doprovodnými organizacemi (Obrázek č. 9), přičemž využíváme stupnici školního známkování (1 jsou výborné zkušenosti, 5 jsou velmi špatné zkušenosti), odpovědělo 50 % respondentů (35 pěstounů), že jejich zkušenosti s doprovodnou organizací jsou výborné, dalších 22,9 % (16 pěstounů) má zkušenosti velmi dobré. Neutrální zkušenosti uvádí 11,4 % respondentů (8 pěstounů). Špatné zkušenosti uvedlo 11,4 %, tedy 8 pěstounů a velmi špatné zkušenosti uvádí 4,3 % respondentů, tedy 3 pěstouni.

Cesta pěstounů k doprovodné organizaci

Obrázek č. 10 – Jak se pěstouni dozvěděli o DO? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, jak se pěstouni dozvěděli o doprovodné organizaci (Obrázek č. 10), odpovědělo dvacet respondentů (tedy 29 %), že organizaci doporučil Odbor sociálně-

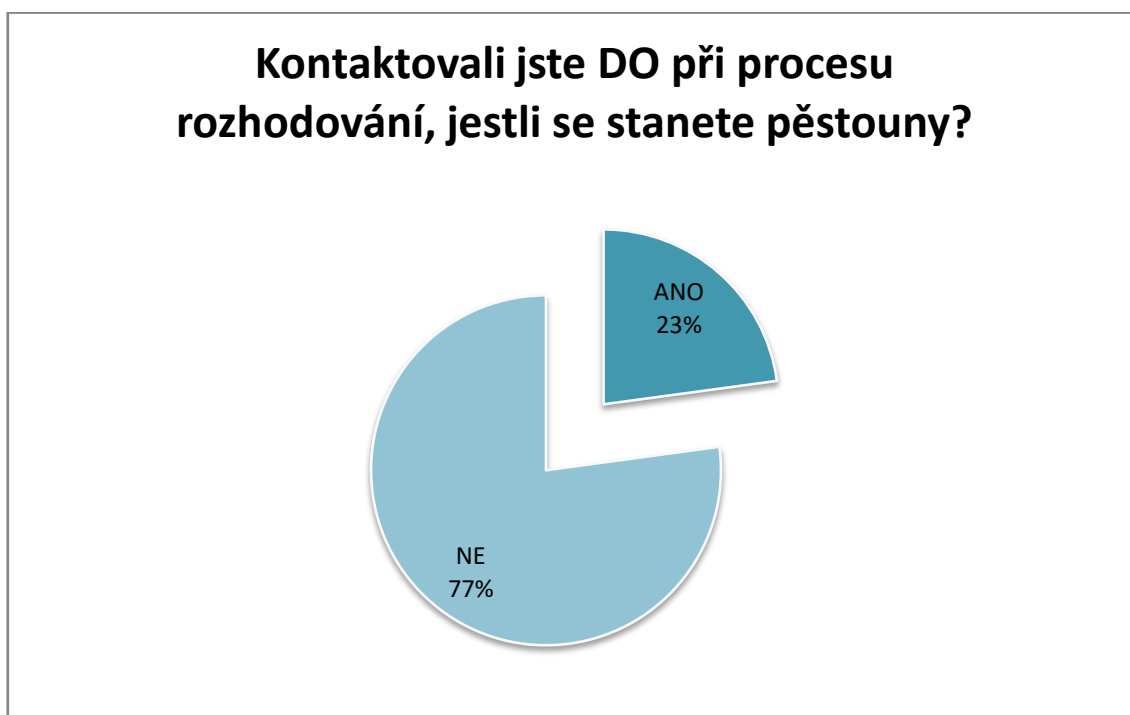
právní ochrany dětí. Třináct respondentů (19 %) uvedlo, že se o organizaci dozvěděli díky přípravnému vzdělávání pro pěstouny. Dalších jedenáct respondentů (16 %) se o doprovázející organizaci dozvědělo či jim byla doporučena přáteli nebo jinými pěstouny. Osm respondentů (11 %) uvedlo, že se o DO dozvěděli prostřednictvím internetu. Další čtyři respondenti (6 %) uvádí, že byli osloveni sociální pracovníci přímo z doprovodné organizace nebo díky známosti se sociální pracovníci o organizaci věděli. Ostatní respondenti uvedli, že se o organizaci dozvěděli v kostele, na Krajském úřadě, díky blízkosti místu bydliště či studiem literatury. Dva respondenti uvádí, že se nechávají doprovázet OSPODem. Odpovědi pěti respondentů nelze vyhodnotit, neboť neodpovídají na tuto otázku. Jedná se o odpovědi: „Byla mi nabídnuta“, „začínali jsme spolu“, „0“, „už mám čtvrtou a jsem teprve teď spokojena“ apod.

Obrázek č. 11 – Výběr DO (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, podle čeho si pěstouni organizaci vybírali (Obrázek č. 11), uvedli někteří respondenti více faktorů výběru doprovodné organizace. Osmnáct respondentů uvádí, že vybírali podle doporučení od ostatních pěstounů, známých či OSPODu. Jedenáct respondentů uvedlo, že je při výběru ovlivnily sympatie se sociálními pracovníky či klíčovým pracovníkem z DO. Devět respondentů se při výběru řídilo recenzemi. Další

tři respondenti uvedli, že se jim doprovodná organizace líbila na přípravném kurzu pro pěstouny, a tak u organizace již zůstali. Shrňme-li odpovědi, které zahrnují osobní zkušenost respondentů, případně doporučení pro ně důvěryhodných zdrojů, můžeme konstatovat, že většina respondentů (55 %) volilo při výběru organizace právě tuto cestu. Dvanáct respondentů vybíralo organizaci podle místa bydliště a sídla organizace. Deset respondentů se rozhodovalo podle služeb, které organizace nabízí. Tři respondenti uvedli, že neměli na výběr, neboť organizaci vybírali v roce 2013, kdy vešla v platnost novela zákona 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí, a ještě v ČR nefungovalo mnoho doprovodných organizací. Dva respondenti vybírali podle informací na internetu. Jeden respondent uvedl, že se organizace řídí zásadami křesťanství a proto si ji vybral. Tři respondenti uvedli, že se nechávají doprovázet OSPODem, doprovodnou organizaci tedy nevybírali. Pět respondentů si organizaci nevybíralo – považují ji za „nutné zlo“ a nechali si ji přidělit OSPODem.

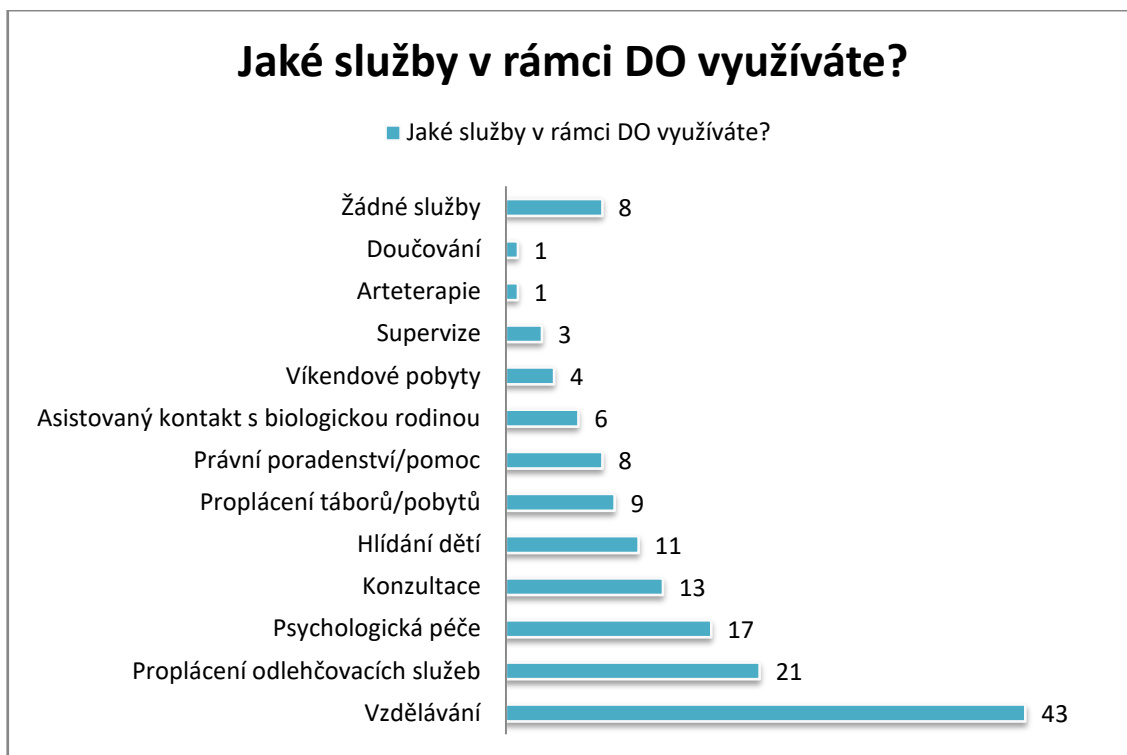
Obrázek č. 12 – kontakt DO při procesu rozhodování (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, zda pěstouni kontaktovali doprovodnou organizaci při procesu rozhodování, jestli se stanou pěstouny, většina respondentů (54, tedy 77%) odpověděla ne. Zbylých 16 respondentů odpovědělo ano (Obrázek č. 12).

Obrázek č. 13 – Co se pěstounům vybaví jako první, když se řekne DO. (Zdroj: Vlastní výzkum)

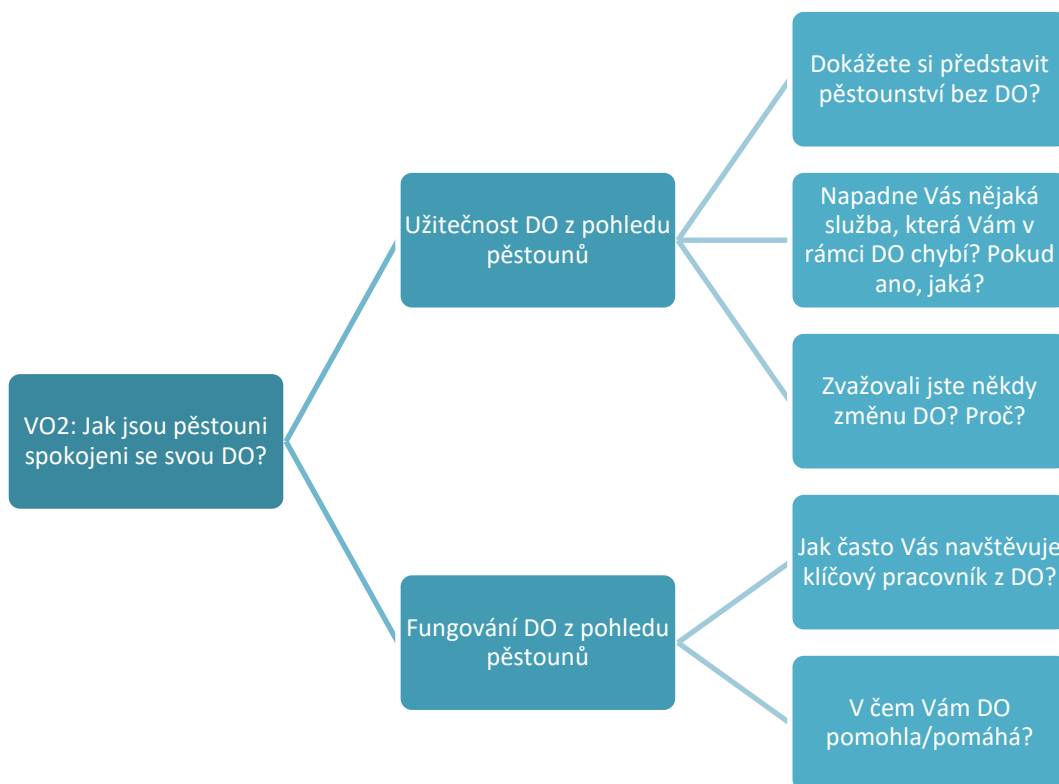
Na otázku, co se vybaví pěstounům jako první, když se řekne DO (Obrázek č. 13), někteří pěstouni zvolili více možností. Sedmnáctkrát pěstouni jmenovali svého klíčového pracovníka. Patnáctkrát zaznělo slovo „pomoc“. Sedmkrát byla zmíněna podpora. Rovněž sedmkrát bylo uvedeno povinné vzdělávání. Povinnosti zmínilo pět respondentů. Tříkrát zazněly návštěvy v rodině. Tříkrát byla zmíněna „rada“. Slovo „partáček“ uvedli dva respondenti. Dále byly dvakrát zmíněny víkendové pobyty. Vždy jedním respondentem byla zmíněna spolupráce, zázemí a kontrola. Šest respondentů odpovědělo slovem „zbytečnost“.

Obrázek č. 14 – Jaké služby pěstouni v rámci DO využívají? (Zdroj: Vlastní výzkum)

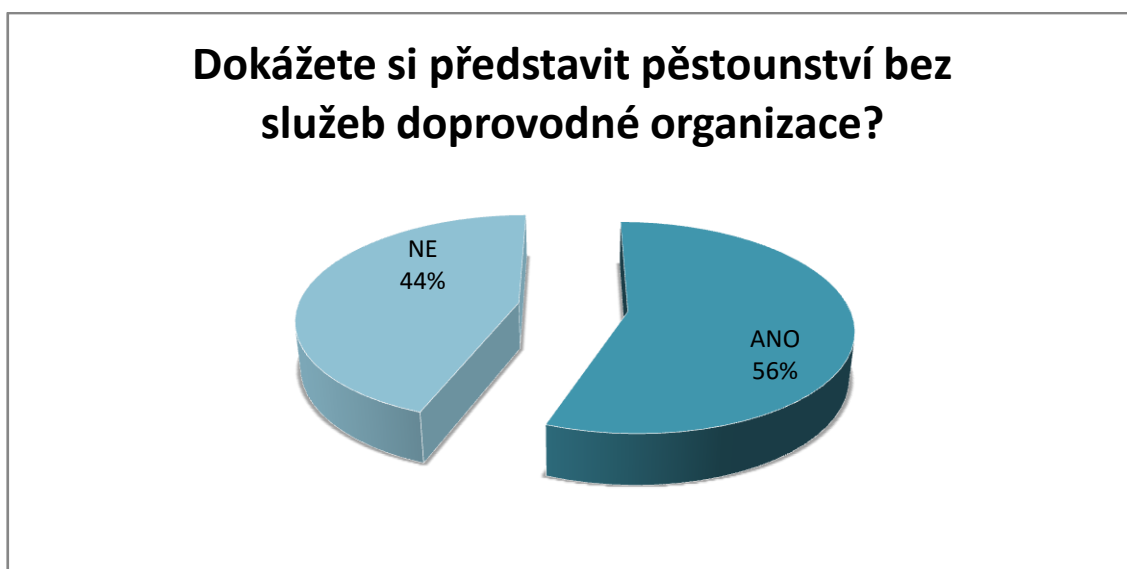
Na otázku, jaké služby v rámci doprovodné organizace pěstouni využívají (Obrázek č. 14), bylo odpovězeno 43 respondenty „vzdělávání“. Proplácení odlehčovací služeb či odlehčovací služby uvedlo 21 respondentů. Sedmnáct respondentů využívá služeb psychologické péče. Třináct respondentů uvádí konzultace. Jedenáct respondentů využívá služeb hlídání dětí. Devět respondentů čerpá částečné proplácení letních táborů. Osm respondentů využívá právní poradenství či doprovod na soudní řízení. Šest respondentů si pravidelně nechává zprostředkovat asistovaný kontakt s biologickými rodiči či rodinou. Čtyři respondenti jezdí na víkendové pobyty. Tři respondenti využívají supervize v rámci organizace. Arteterapii uvedl jeden respondent. Jeden z respondentů využívá doučování v rámci organizace. Osm respondentů uvedlo, že v rámci organizace nevyužívá žádné služby.

VO2 : Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

Obrázek č. 15 - Mapa VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou DO

Užitečnost doprovodných organizací z pohledu pěstounů

Obrázek č. 16 – Pěstounství bez DO (Zdroj: Vlastní výzkum)

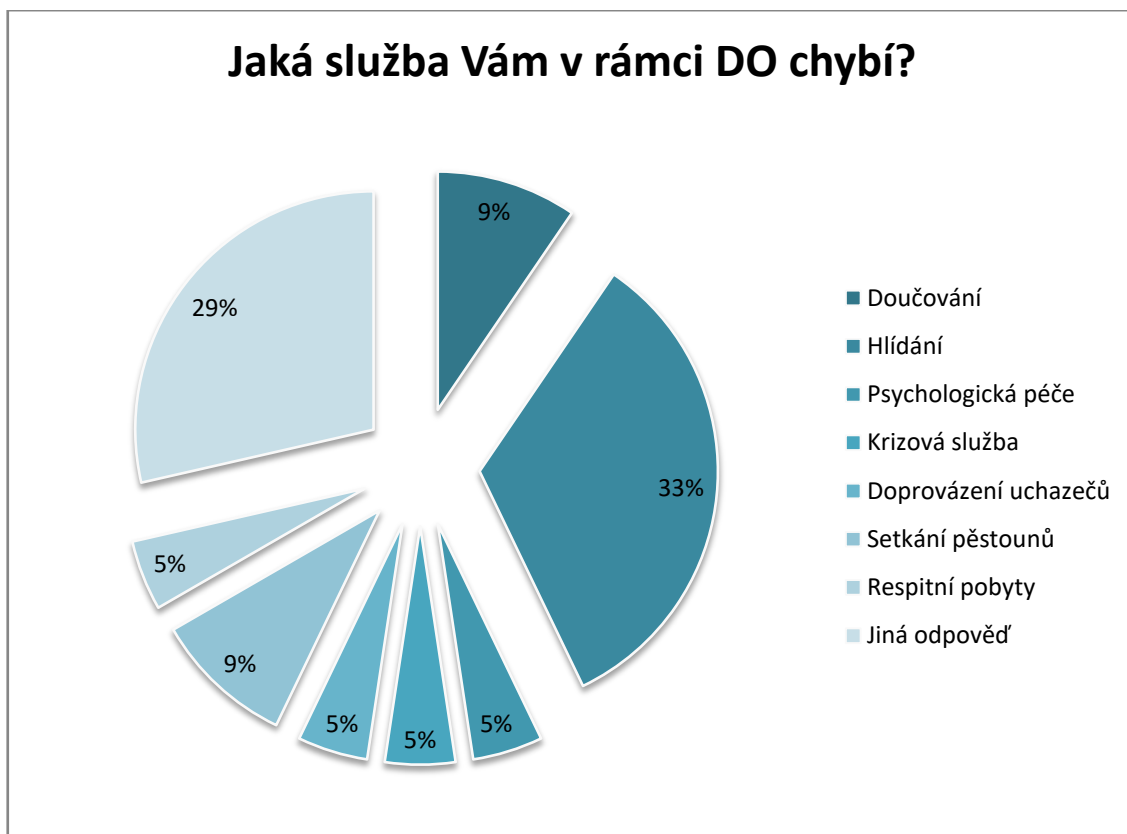
Na otázku, zda si pěstouni dokážou představit pěstounství bez doprovodné organizace (Obrázek č. 16), odpovědělo 39 pěstounů (55,7 %) ano. Zbýlých 31 respondentů

(44,3 %) si pěstounství bez služeb doprovodné organizace nedokáže představit. Na základě toho, že se pěstouny před r. 2013 stalo pouhých 22 respondentů, chtěla bych zmínit, že je možné, že si zbylých 48 respondentů, kteří se stali pěstouny až po r. 2013 a neznají pěstounství bez služeb doprovodné organizace, neuvědomuje, co všechno DO pro pěstouny zajišťuje a jakých možností se jim díky doprovodné organizaci dostává.

Obrázek č. 17 – Chybí pěstounům v rámci organizace nějaké služby? (Zdroj: Vlastní výzkum)

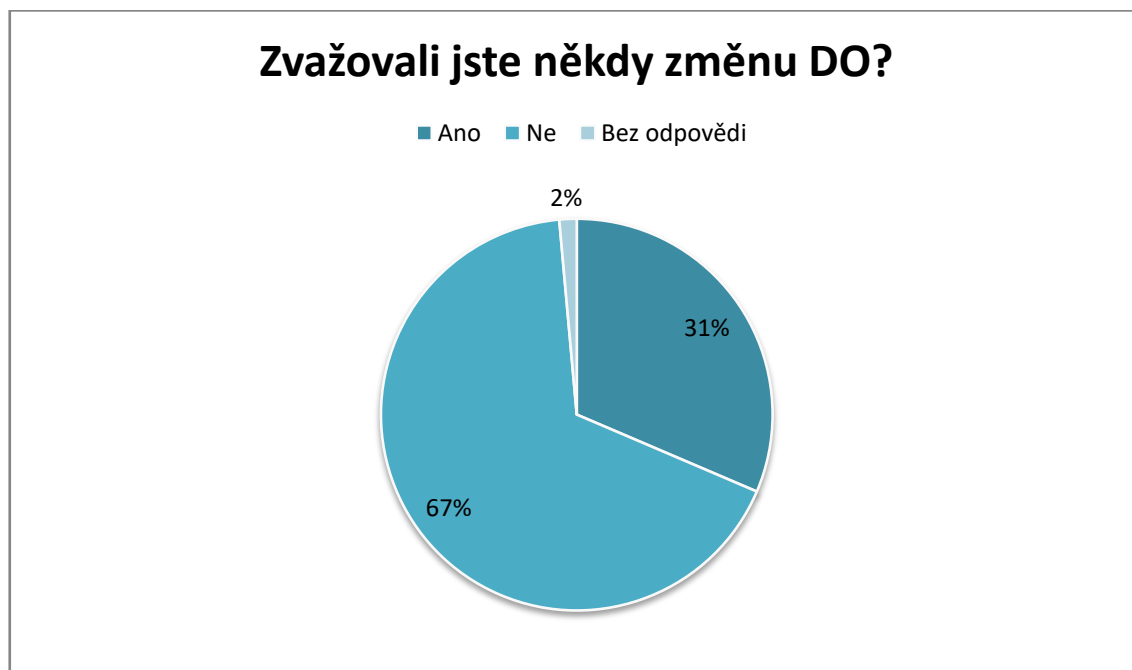
Na otázku, zda pěstounům chybí v rámci organizace nějaká služba (Obrázek č. 17), odpovědělo 21 respondentů, že ano. Zbylým 49 respondentům, což odpovídá 70% dotazovaných, v rámci organizace nic nechybí. V kontextu dalších odpovědí konkrétních respondentů můžeme říci, že z těchto 49 respondentů jsou pro většinu služby poskytované jejich doprovodnou organizací dostatečné, avšak 6 respondentů (Obrázek č. 13 - Co se Vám vybaví, když se řekne DO?) považují DO za zbytečnou, proto jim ani žádná služba nechybí.

Obrázek č. 18 – Jaká služba pěstounům v rámci DO chybí (Zdroj: Vlastní výzkum)

Respondentům, kteří odpověděli, že ano (Obrázek č. 18), chybí především odlehčovací služby – hlídání dětí například v podobě kroužku apod. Tyto služby uvedlo sedm respondentů. Respondenti uváděli, že by potřebovali hlídání například během soudního jednání, nemoci apod. Dva respondenti zmínili doučování pro děti. Jeden respondent uvedl „Dostupnou psychologickou péči“. Další respondent uvedl: „Krizová služba - 24h denně někdo na telefonu, kdo by poradil v případě problému.“ Dvěma respondentům chybí „Setkání pěstounů“ pro sdílení zkušeností s ostatními pěstouny. Jeden z respondentů uvádí „Respitní pobyty“. Jedna respondentka uvádí: „Chyběla mi možnost doprovázet už uchazeče o pěstounskou péči při čekání, zda jsme vhodnou rodinou pro pěstounskou péči, doprovází až po vašem zařazení a podepsání dohody, dříve nemohou to mi velmi chybělo.“ Šest respondentů odpovědělo jinak. U některých těchto odpovědí není poznat, co přesně mají na mysli -odpověď typu: „Větší pravomoci v boji proti OSPOD“ (mezi doprovodnou organizací, OSPODem a pěstounem by měla fungovat spíše spolupráce). Dále například „Pomáhat pěstounům“. Z toho jedna respondentka uvádí: „Hrazení některých zdravotních výdajů na pomůcky např. brýle, rovnátka apod. Pomoc pro děti odcházející z pěstounské péče, např. podporou bydlení, zaměstnání.“ Zbylí tři respondenti uvádí: „Něco pro děti vzdálenější od sídla

organizace“, „Více akcí pro děti“ a „skutečné doprovázení v době zátěže,nemoci“. Z těchto tří odpovědí by teoreticky bylo možné soudit, že mají respondenti na mysli například kroužek pro děti v místě bydliště, či krátkodobé hlídání apod.

Obrázek č. 19 – Zvažovali pěstouni změnu DO? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Většina respondentů (47) změnu doprovodné organizace nezvažovala (Obrázek č. 19), a to z různých důvodů. V kontextu odpovědí jednotlivých respondentů na další otázky lze vyvodit, že většina, která odpověděla, že změnu nezvažovala, je se svou doprovodnou organizací spokojena. Jeden z respondentů odpověděl: „*Ne, nevidím v tom žádnou výhodu.*“ Další respondent uvedl: „*Bude to všude stejné.*“ Jeden dotazovaný neodpověděl. 22 respondentů uvádí, že tuto změnu zvažovali, ne každý uvedl důvody. Čtyřikrát se jako důvod pro změnu DO v odpovědích opakuje nekompetentnost či přímo neschopnost klíčového sociálního pracovníka. Jedna respondentka uvádí: „*Už jsem jednu změnila - nemohla jsem se spolehnout na informace od klíčenky a chtěla s dítětem provádět i nějaké psychologické testy, přestože nebyla psycholožka.*“ Další z respondentek odpověděla: „*Ano, dokonce jsem změnila, protože bylo na obtíž asistovat kontakt s biologickou rodinou.*“ Zaujala mě odpověď jedné z dotazovaných: „*Měnila jsem třikrát. Ty první pro nás nic nedělaly, a velmi mi znesnadňovali výkon PP nesmyslnými radami a posudky. Směřovali mě stále někam, kde jsem nechtěla být, měli pocit, že moje dítě znají lépe než já, nezastali se mě,*

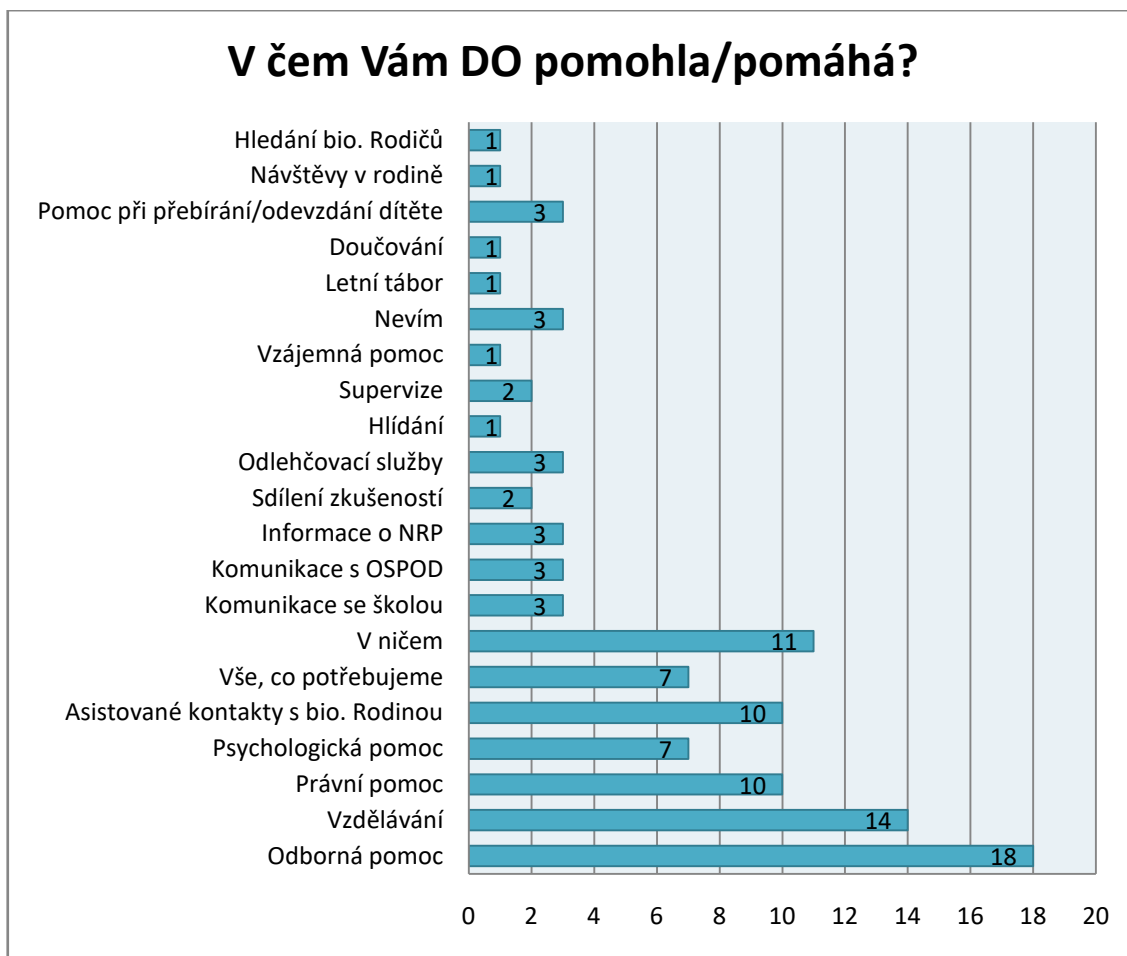
když vznikl problém. Chtěla jsem přijmout druhé dítě a DO by z toho neměla žádné peníze navíc, proto měli názor, že bych to nezvládla. Nyní mám už skoro rok dvě děti v PP a zvládáme naprosto v pohodě.“

Fungování doprovodných organizací z pohledu pěstounů

Obrázek č. 20 – Jak často navštěvuje pěstouny klíčový pracovník z DO? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Respondenti na otázku, jak často je navštěvuje klíčový pracovník z doprovázející organizace (Obrázek č. 20), odpověděli nejčastěji 1x za 2 měsíce, což je jednou z povinností DO vyplývajících ze zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí. Zároveň se domnívám, že odpověď na tuto otázku byla velmi ovlivněna pandemií Covid-19, s ní souvisejícími vládními opatřeními a nemožností realizace návštěv. Odpovědi na tuto otázku považuji spíše za doplňující pro vytvoření komplexního obrazu fungování DO. Výsledky se však nedají považovat za směrodatné.

Obrázek č. 21 – Pomoc DO (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na další otázku, v čem doprovázející organizace pěstounům pomáhá (Obrázek č. 21), odpovědělo osmnáct respondentů odborná pomoc; nebo konzultace. Čtrnácti respondentům pomáhá DO se vzděláváním. Deset respondentů využívá právní pomoci v rámci organizace. Sedm respondentů využívá psychologickou péči. Asistované kontakty s biologickou rodinou zmínilo deset respondentů. Sedm respondentů uvedlo, že jim vždy doprovodná organizace pomůže se vším, co potřebují v rámci péče o děti. Tři respondenti uvedli komunikaci se školou či školkou. Dalším třem respondentům pomáhá DO při komunikaci s OSPODem. Tři respondenti uvedli, že se mohou spolehnout, že je doprovodná organizace bude informovat o NRP, případných změnách v legislativě apod. Dva respondenti uvedli, že jim DO pomáhá sdílením zkušeností. Odlehčovací služby uvedli tři respondenti. Hlídní dětí uvedl jeden respondent. Supervize v rámci organizace pomáhá dvěma respondentům. Jeden respondent si myslí, že je pomoc s DO vzájemná. Tři respondenti odpověděli „Nevím“. Letní tábor od DO pomáhá jednomu respondentovi. Tři respondenti uvedli pomoc při přebírání či odevzdání dítěte (PPPD). Jednomu respondentovi pomáhají návštěvy v rodině. Jeden

respondent uvedl, že mu organizace pomáhá s hledáním biologických rodičů dítěte. Jedenácti respondentům nepomáhá DO v ničem. V kontextu ostatních odpovědí lze soudit, že těmto respondentům organizace nepomáhá, protože pomoc nepotřebují, nechávají se doprovázet OSPODem nebo vnímají DO jako zbytečnost a zauímají odmítavý postoj.

Doplňující otázky:

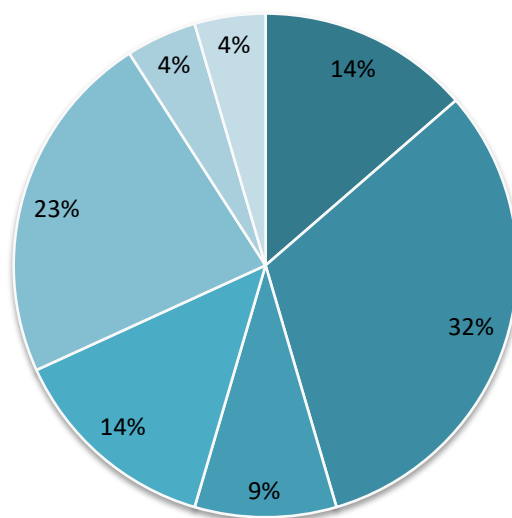

Obrázek č. 22 – Kdy jste se stali pěstouny? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Celkem 22 respondentů z výzkumného souboru č. 2 se stalo pěstouny před rokem 2013. Zbýlých 48 se stalo pěstouny po roce 2013 (Obrázek č. 22).

Pokud jste se stali pěstouny před rokem 2013, jak se Vás dotkla změna novely zákona č. 359/1999 Sb.?

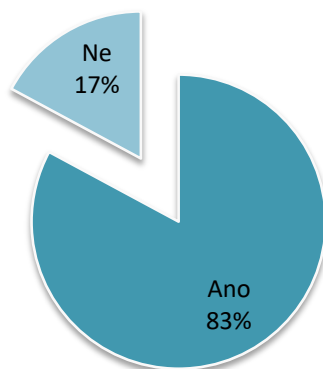
- Možnost doprovázení
- Hodně v dobrém slova smyslu
- Více povinností
- Finanční ohodnocení
- Nijak
- Větší časová zátěž
- Novinka, nutno si zvyknout

Obrázek č. 23 – Pokud jste se stali pěstouny před rokem 2013, jak se Vás dotkla změna novely zákona č. 359/1999 Sb. O SPOD? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Respondenti, kteří se stali pěstouny před rokem 2013, odpověděli nejčastěji, že se jich novela zákona dotkla hodně v dobrém slova smyslu (Obrázek č. 23). Tří respondentů se novela dotkla především vznikem možnosti doprovázení. Dva respondenti uvedli, že jim přibyly povinnosti. Tři respondenti odpověděli, že se jich novela zákona dotkla ve smyslu finančního ohodnocení. Jeden respondent uvádí větší časovou náročnost. Jeden respondent uvedl, že byla tato změna novinkou, na kterou si musel postupem času zvyknout. Pět respondentů se novela zákona nijak nedotkla, či změnu nezaznamenali.

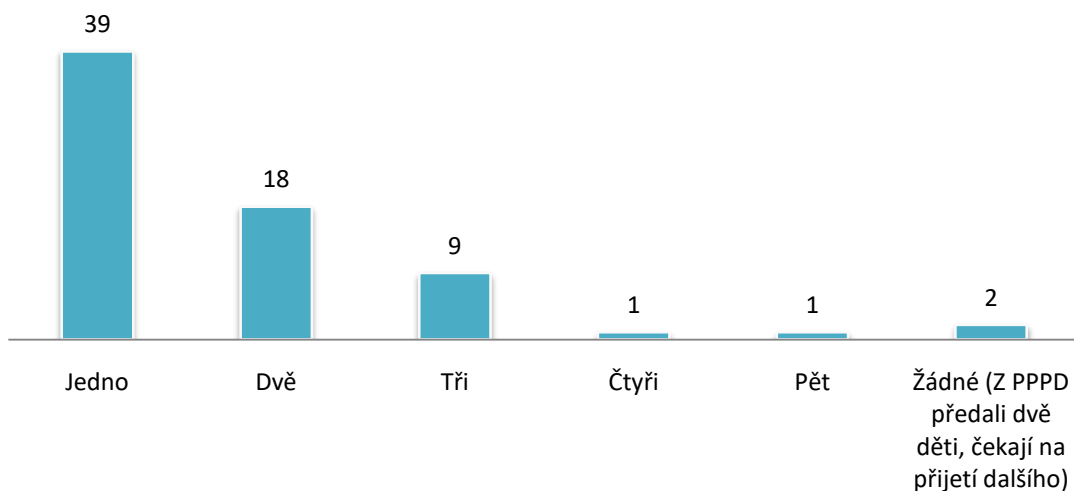
Konzultovali jste s rodinou své rozhodnutí stát se pěstouny?

Obrázek č. 24 – Konzultovali pěstouni s rodinou své rozhodnutí? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Pěstouni na otázku, zda konzultovali s rodinou své rozhodnutí (Obrázek č. 24), odpovědělo 12 respondentů ne. Zbýlých 58 respondentů své rozhodnutí s rodinou konzultovalo.

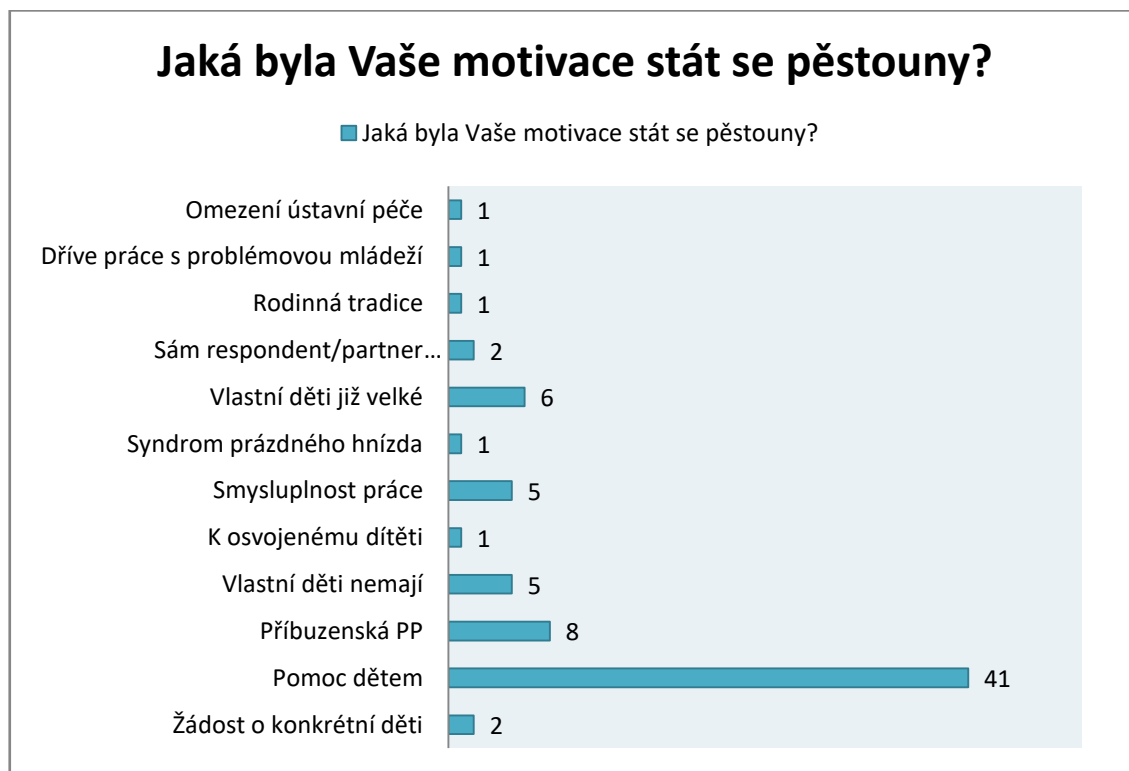
Kolik máte dětí v PP?

Obrázek č. 25 – Kolik mají respondenti dětí v pěstounské péči? (Zdroj: Vlastní výzkum)

Na otázku, kolik mají respondenti dětí v PP (Obrázek č. 25), odpověděli dva respondenti, že nemají v péči momentálně žádné dítě, neboť jsou pěstouny na přechodnou dobu a jsou připraveni na přijetí dalšího dítěte do rodiny.

Jeden respondent má v péči dětí pět. Další z respondentů pečuje o čtyřiděti. Devět respondentů má v péči tři děti. Osmnáct respondentů má v PP dvě děti. Zbýlých třicet devět respondentů pečuje o jedno dítě.

Obrázek č. 26 – Motivace respondentů stát se pěstouny (Zdroj: Vlastní výzkum)

Několik respondentů zvolilo více odpovědí (Obrázek č. 26). Dva respondenti uvedli, že se jednalo o žádost o konkrétní dítě/děti. Celkem 41 respondentů chtělo pomoci dětem. Osm respondentů vykonává příbuzenskou pěstounskou péči, kde „nebyla jiná možnost“, jak uvádí jeden respondent. Pět z respondentů vlastní děti nemá a to pro ně bylo motivací. Jeden respondent uvedl, že chtěli další dítě k jednomu adoptovanému dítěti. Pět respondentů shledává pěstounství jako smysluplnou práci. Jeden respondent uvedl jako motivaci syndrom prázdného hnízda. Šest respondentů odpovědělo, že jejich vlastní děti jsou již dospělé a tak chtěli pomáhat i jiným dětem. Dva respondenti uvádí, že jsou buď konkrétně oni či jejich partner adoptovaní, a proto chtěli pomáhat dalším dětem. Jeden respondent uvedl pěstounství jako rodinnou tradici. Jedna respondentka uvedla, že dříve pracovala s problémovou mládeží. Jeden respondent uvedl jako motivaci „omezení ústavní péče“.

7 Shrnutí výsledků

Výsledky výzkumu shrnuji ve třech podkapitolách. V první jsou výsledky výzkumu, získané prostřednictvím rozhovorů (výzkumný soubor č. 1). Ve druhé kapitole uvádím výsledky získané prostřednictvím dotazníku (výzkumný soubor č. 2). Ve třetí kapitole shrnuji výsledky obou podkapitol dohromady.

7.1 Výzkumný soubor č. 1

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím?

Prostřednictvím myšlenkové mapy lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 1 na základě zodpovězení jednotlivých otázek (viz. Obrázek č. 5– Mapa VO1). Všichni čtyři respondenti si uvědomují, že je Dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá. Zkušenosti respondentů s doprovodnými organizacemi jsou převážně dobré. Při zjišťování cesty pěstounů k doprovodné organizaci polovina respondentů, tedy dva, zmínili OSPOD. Ten je v jednom případě pěstounstvím také provází. Při zjišťování čerpání konkrétních služeb jsem zjistila, že každý z respondentů využívá v rámci DO jiných služeb. To se také promítlo v otázce: Co se Vám vybaví, když se řekne doprovodná organizace? Respondenti si spojují doprovodnou organizaci s konkrétní službou, kterou čerpají. Je možné z odpovědí na otázky shrnout, že jsou zkušenosti s doprovodnými organizacemi jednotlivých respondentů převážně dobré.

VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

Prostřednictvím myšlenkové mapy lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 2 na základě zodpovězení jednotlivých otázek (viz Obrázek č. 6 – Mapa VO2). Polovině respondentů (2) z výzkumného souboru č. 1 nechybí v rámci doprovodné organizace žádné služby a jsou se svou doprovodnou organizací spokojeni. Dvě respondentky zmínily pobytová setkání pěstounů, jinak jsou s organizací spokojeny a neměnily by, přičemž jedna z těchto respondentek se nechává doprovázet OSPODem. Návštěvy sociálního pracovníka jsou v současné době velmi ovlivněny pandemií Covid-19. I přes tyto okolnosti se respondenti shodli, že jim frekvence návštěv sociálního pracovníka vyhovuje. Každému pěstounovi pomáhá doprovodná organizaci jinak, záleží na potřebách pěstounů. Někteří pěstouni nepotřebují pomoc doprovodné organizace

vůbec a nechávají se i po novelizaci zákona č. 359/1999 Sb. O sociálně-právní ochraně dětí doprovázet OSPODem – z výzkumného souboru č. 1 je to jeden respondent ze čtyř. Respondenti z výzkumného souboru č. 1 jsou se svou doprovázející organizací jednoznačně spokojeni.

7.2 Výzkumný soubor č. 2

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím?

Prostřednictvím myšlenkové mapy lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 1 na základě zodpovězení jednotlivých otázek (viz. Obrázek č. 7 – Mapa VO1). Většina respondentů (47) vnímá důležitost Dohody o výkonu PP. Na otázku, jaké jsou zkušenosti, odpověděla polovina respondentů (tedy 35) výborné. Přes 20 % má zkušenosti velmi dobré, osm pěstounů dobré. Osm respondentů má zkušenosti špatné a tři pěstouni velmi špatné. Většina respondentů se o DO dozvěděla díky OSPODu, přípravnému vzdělávání nebo doporučení od jiných pěstounů či známých. Významná část pěstounů si hodně váží svého klíčového pracovníka a doprovodnou organizaci si s ním spojují. Mnoho respondentů vnímá doprovodnou organizaci jako pomoc a podporu. Někteří respondenti (6) považují DO za zbytečnou službu, neboť nepotřebují využívat její služby. Domnívám se, že v takových případech se jedná např. o příbuzenskou pěstounskou péči nebo pěstounskou péči na přechodnou dobu, kdy přijmou pěstouni například novorozence. Z toho důvodu nepotřebují čerpat například psychologické služby apod. Zcela jiné potřeby má pěstoun, který má v péči dítě se ZP, než pěstoun, který vykonává příbuzenskou PP, nebo PPPD.

VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

Prostřednictvím myšlenkové mapy lze odpovědět na výzkumnou otázku č. 2 na základě zodpovězení jednotlivých otázek (viz. Obrázek č. 15 – Mapa VO2). Většina respondentů (39) si dokáže pěstounskou péči bez služeb DO představit. Zde je nutno připomenout, že většina dotazovaných (48) nemá zkušenost s pěstounstvím před rokem 2013, kdy došlo ke vzniku právní formy osob pověřených k výkonu SPOD (doprovodných organizací). Respondentům (49) v rámci organizace žádné služby nechybí. Zbylí pěstouni (21) by uvítali v rámci doprovodné organizace i jiné služby, jako je například

krátkodobé hlídání dětí, doučování atd. Tyto potřeby jsou velmi aktuálním tématem v souvislosti s nepřítomností dětí ve škole a momentálně probíhající distanční výukou. Většina dotazovaných (47) nezvažovala změnu doprovodné organizace. Frekvence návštěv klíčového pracovníka respondentům spíše vyhovuje. Doprovázející organizace pomáhá pěstounům v mnoha oblastech. Respondenti jmenovali nejčteněji odbornou pomoc, vzdělávání, právní a psychologickou pomoc a asistované kontakty s biologickou rodinou dítěte. Jedenácti respondentům nepomáhá DO v ničem. V kontextu ostatních odpovědí dotazovaných lze soudit, že část respondentů takto odpověděla proto, že pomoc nepotřebují (1), případně se nechávají doprovázet OSPODem (2), nebo mají pocit, že jsou DO zbytečné (8).

7.3 Shrnutí výsledků obou výzkumných souborů.

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím?

Na základě spojení odpovědí obou výzkumných souborů lze konstatovat, že oba výzkumné soubory mají s doprovodnými organizacemi převážně dobré zkušenosti. Nespokojenost ostatních respondentů může být ovlivněna druhem pěstounské péče, kterou vykonávají. Jak jsem již zmiňovala – pěstoun na přechodnou dobu má zcela jiné potřeby než pěstoun, který má v péči dítě se zdravotním postižením a na základě toho čerpá služby. V případě, že tyto služby nepotřebuje čerpat, mohou se mu doprovodné organizace jevit jako nadbytečné. Příbuzenská pěstounská péče může být (ve smyslu potřeb pomoci) také méně náročná, avšak často se příbuzenští pěstouni mohou potýkat s konflikty rolí – např. prarodič se staví do pozice rodiče apod. Zároveň výzkum ukazuje, že v postojích pěstounů k DO hraje velmi významnou roli konkrétní osoba klíčového sociálního pracovníka a osobní zkušenost s jeho jednáním.

VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

Na základě spojení vyhodnocených odpovědí obou výzkumných souborů lze zodpovědět výzkumnou otázku č. 2 – Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací. Ve výzkumném souboru č. 1 lze jednoznačně říci, že tito pěstouni jsou se

svou DO spokojeni. Po absolvování rozhovorů jsem přesvědčena, že tito pěstouni jsou velmi dobře zorientováni v problematice pěstounství, jsou dobře informováni o svých právech a povinnostech, DO vybírali zodpovědně a velmi dobře si uvědomují, že pokud by nebyli spokojeni, mohou se nechat doprovázet jinou DO. Ve výzkumném souboru č. 2 se objevuje řada respondentů, kteří příliš zorientováni nejsou, informace čerpají především z OSPODu a nemají přehled o tom, jaká mají práva při výběru DO. Přesto můžeme konstatovat, že většina respondentů je se svou doprovodnou organizací spokojena.

Během výzkumu v rámci polostrukturovaných rozhovorů zmínily pěstounky ve dvou případech téma rušení ústavní výchovy v ČR. Nejen pro pěstouny je toto téma velmi aktuální. V současné době je v kojeneckých ústavech umístěno třicet tři dětí. Osob v evidenci, které jsou připraveny přijmout dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu, je momentálně padesát šest. Z těchto padesáti šesti se nejméně tři pěstouni zúčastnili mého výzkumu.

8 Diskuze

Cílem mé bakalářské práce na téma: Význam doprovázejících organizací z pohledu pěstounů bylo popsat postoj pěstounů k doprovázejícím organizacím, jejich zkušenosti s nimi a identifikovat názory ovlivňující jejich postoj.

Výzkumné šetření probíhalo v období březen – duben 2021 formou polostrukturovaných rozhovorů, které jsem vedla se zkušenými pěstouny. Vzhledem k pandemii Covid-19 nebylo možné zrealizovat takové množství rozhovorů, které jsem měla původně v plánu, a pro mou práci by bylo dostačující. Z toho důvodu jsem výzkumné šetření rozšířila o další techniku sběru dat – dotazník. Na dotazník odpovědělo sedmdesát respondentů. Výzkumného šetření se tedy zúčastnilo celkem sedmdesát čtyři respondentů.

Pro naplnění cíle výzkumu jsem formulovala dvě výzkumné otázky, tedy VO1 a VO2.

Z výzkumné části mé bakalářské práce vyplývá, že ve vztahu k doprovodné organizaci hraje významnou roli osoba klíčového sociálního pracovníka, jeho kompetentnost, profesionalita a osobnost. Konkrétní sociální pracovník je velmi často rozhodujícím faktorem v utváření postoje k doprovodným organizacím.

Dle MPSV (2014) se od sociálního pracovníka očekává: profesionalita, samostatnost, organizační schopnosti, schopnost koncepční práce, flexibilita, kreativita, umět „unést“ své rozhodnutí, schopnost rozhodovat se v situacích morálních dilemat, zájem, motivace, pracovitost. Dle mého názoru by mezi hlavní schopnosti sociálního pracovníka měla patřit také empatie a asertivita.

Dle Matouška (2013) je důležitým faktorem kvality sociální práce její hodnotová ukotvenost. Hodnoty mají vliv na interakce mezi lidmi týkající se vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem. Profesní hodnoty jsou definovány v etických kodexech sociálních pracovníků.

Každá doprovodná organizace je jiná, nejen co se týká nabídky služeb, ale i kvality. Ačkoliv musí každá doprovázející organizace dodržovat standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí pověřenými osobami, řekla bych, že se do kvality služeb promítá kolektiv sociálních pracovníků v organizaci a zároveň jednotliví sociální pracovníci a jejich osobnost.

Myslím, že je velmi důležité porovnání jednotlivých doprovodných organizací, jak z hlediska poskytovaných služeb, tak kvality služeb. Na webových stránkách Střediska náhradní rodinné péče je dostupný adresář jednotlivých doprovodných organizací. V adresáři jsou zmíněny poskytované službypověřené osoby, nikoliv však hodnocení kvality těchto služeb. Pěstouni momentálně čerpají informace především z OSPODu, což dle mého názoru není dostačující. Co se ODPODu týče, rovněž velmi záleží na konkrétním sociálním pracovníkovi a jeho informovanosti v dané oblasti. Zároveň každý z těchto pracovníků má jiné zkušenosti a předává klientům informace na základě těchto zkušeností. Pokud je sociální pracovník nezkušený, nekompetentní či neprofesionální, nelze se spolehnout na informace tímto pracovníkem poskytnuté. Pro pěstouny mohou být přínosné webové stránky s informacemi o pěstounství, doprovodných organizacích, atd. A to jak pro zájemce o pěstounství i pěstouny samotné. Mohou to být například webové stránky skupin sdružujících pěstouny, doprovodných organizací a různé neziskové organizace, které se zabývají náhradní rodinnou péčí, například <https://www.nahradnirodina.cz/>, <https://dejmedetemroдинu.msk.cz/>, <http://www.pestouni.cz/>. Dle výzkumu Střediska náhradní rodinné péče ČR (2020) se za poslední roky prohloubila vzájemná důvěra mezi sociálními pracovníky z doprovodných organizací a sociálními pracovníky OSDPODu. Zároveň se také zlepšila jejich spolupráce. Dále můžeme říci, že se zvyšuje počet pověřených osob napříč celou ČR.

9 Závěr

Hlavním cílem mé práce bylo popsat postoj pěstounů k doprovázejícím organizacím, jejich zkušenosti s nimi a identifikovat názory ovlivňující jejich postoj.

K naplnění cíle bakalářské práce jsem formulovala následující výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou zkušenosti a postoje pěstounů k doprovázejícím organizacím?

VO2: Jak jsou pěstouni spokojeni se svou doprovázející organizací?

Ke sběru dat jsem plánovala využít polostrukturovaný rozhovor. Vzhledem k pandemii COVID-19 nebylo možné zrealizovat takové množství rozhovorů, které jsem měla původně v plánu, a pro mou práci by bylo dostačující. Z těchto důvodů jsem výzkumrozšířila o dotazníkové šetření.

Z mého výzkumu vyplynulo, že postoj pěstounů k doprovodným organizacím ovlivňuje více faktorů. Jedním z těchto faktorů je osoba sociálního pracovníka, jeho kompetentnost, profesionalita, empatie a osobnost. Velmi důležitá je důvěra pěstounů k sociálnímu pracovníkovi, potažmo doprovodné organizaci. Dalším z faktorů je kvalita a rozsah poskytovaných sociálních služeb. Každý pěstoun má jiné potřeby vzhledem k druhu pěstounské péče, kterou poskytuje a specifikům konkrétních dětí.

Většina oslovených pěstounů má dobré zkušenosti s doprovodnými organizacemi. Z výzkumu vyplynulo, že každá doprovodná organizace poskytuje služby v jiném rozsahu a jiné kvalitě.

Na základě vyhodnocení výzkumu se domnívám, že nespokojenost pěstounů s doprovodnou organizací může být ovlivněna i nedostatečnou informovaností pěstounů. Většina dotazovaných je však se svou doprovodnou organizací spokojena. I spokojenost s doprovodnou organizací ovlivňuje osobnost konkrétního sociálního pracovníka.

Tato práce by mohla být přínosem pro studenty sociálních oborů a sociální pracovníky. Může posloužit budoucím pěstounům pro orientaci v problematice, případně při výběru doprovodné organizace.

10 Seznam použité literatury:

1. ARKADA CENTRUM., 2020. *Doprovázení pěstounských rodin* [online]. Písek: Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú. [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.arkadacentrum.cz/nahradni-rodinna-pece/doprovazeni-pestounskych-rodin>
2. BAUM, D., 2014. *Výzkumné metody v sociální práci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 356 s. ISBN 978-80-7464-390-3.
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD., 2014. *Děti až po svatbě?* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/2480223076?pq-origsite=summon&accountid=17203>
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD., 2020. *Statistická ročenka České republiky - 2020* [online]. Praha: Český statistický úřad [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/4-obyvateľstvo-1wi8z68bpg?fbclid=IwAR2H6h-YSHkFeYSz3P4-6iAL41AAsvQB1AHZqXfYk3uOwHe-niKsFW9BZ-I>
5. DOBRÁ RODINA., 2021. *Doprovázení pěstounů* [online]. Praha: Dobrá rodina [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://dobrarodina.cz/pro-zajemce/doprovazeni-pestounu/>
6. *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. 2018. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR. 266 s. ISBN 978-80-907053-2-6.
7. GARDENHIRE, J., C. SCHLEIDEN., C. C. BROWN. 2019. Attachment as a Tool in the Treatment of Children Within Foster Care. *Contemporary Family Therapy*. 2019(2): 191 - 200. DOI: 10.1007/s10591-018-09487-1. ISSN 15733335.
8. HENDL, J. 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.
9. HENDRY, A. a J. HASLER, eds. 2017. *Creative therapies for complex trauma: helping children and families in foster care, kinship care or adoption*. London: Jessica Kingsley Publishers. 256 s. ISBN 978-1-78592-005-9.
10. KACZOR, P. 2015. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE. 269 s. ISBN 978-80-245-2096-4.
11. KRAUS, B. 2014. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vydání. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-262-0643-9.

12. MACH, P. 2019. *Zákon o sociálních službách: komentář*. Praha: WoltersKluwer ČR. Komentáře (WoltersKluwer ČR). 384 s. ISBN 978-80-7552-246-7.
13. MATOUŠEK, O., KŘIŠŤAN, A., ed. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. 570s. ISBN 978-80-262-0366-7.
14. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ., H. 2016. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum. 168 s. ISBN 978-80-246-3336-7.
15. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2014. *Systémová podpora profesionálního výkonu sociální práce* [online]. Tábor: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Zajacova.pdf/1ade8109-6558-2a60-1635-af04fb332b2b>
16. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. 2021. *Statistiky: Sociálně právní ochrana dětí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/statistiky-1>
17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ., 2014. *Manuál implementace STANDARDŮ KVALITY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ pro pověřené osoby* [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/953091/manual_PO.pdf/b2129b3e-086a-e372-a8f4-0899d55f2a56
18. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ., 2019. *Formy náhradní rodinné péče* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
19. *MKN-10: mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: desátá revize: obsahová aktualizace k 1.1.2018*. 2018. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR. 259 s. ISBN 978-80-7472-168-7.
20. MÜLLER., I. 2010. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál. 356s. ISBN 978-80-7367-670-4.
21. NÁHRADNÍ RODINA., 2020. *Jihočeský kraj* [online]. Praha: Středisko náhradní rodinné péče [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.nahradnirodina.cz/taxonomy/term/7>

22. OTEVRENAOKNA.,2021. *Centrum pro rodinu Okénko* [online]. Jindřichův Hradec: Otevřená OKNA, z.ú. [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <http://otevrenaokna.cz/podpora-pestounskych-rodin/>
23. PAVENTIA., 2020. *Doprovázení náhradních rodin* [online]. Český Krumlov: Paventia [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.paventia.cz/sluzby-paventia-z-s/doprovazeni-nahradnich-rodin/>
24. PAZLAROVÁ, H., ed. 2016. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. 255 s.ISBN 978-80-262-1020-7.
25. *Podpora pěstounských rodin* [online]. 2021. Trhové Sviny: Domeček – středisko Husitské diakonie [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <http://www.domecek.org/podpora-pestounskych-rodin/>
26. PORCETA.CZ., 2020. *PŘEHLED ODBORNÉ POMOCI ZAJIŠŤOVANÉ SPOLEČNOSTÍ PorCeTa, o.p. s.* [online]. Tábor: PorCeTa [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.porceta.cz/nabidka-dalsich-sluzeb-pro-pestouny-porucniky/>
27. PREVENT99.,2021. *Centrum podpory pěstounských rodin* [online]. České Budějovice: PREVENT 99 [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.prevent99.cz/cppr/>
28. SHARMA, H. S., 1999. *Pathophysiology of blood-brain barrier, brain edema and cell injury following hyperthermia: new role of heat shock protein, nitric oxide and carbon monoxide : an experimental study in rat using light and electron microscopy* by Hari Shanker Sharma. Uppsala: Uppsala University. Acta Universitatis Upsaliensis. ISBN 91-554-4429-6.
29. *Shrnutí problematičkých míst v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a náhradní rodinné péče* [online]. 2020. Praha: © STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/shrnuti_problematickych_mist_final_122020_0.pdf
30. SCHEID, Jeanette M. 2020. Challenges and Strategies in Foster Care. *Psychiatric Times (PSYCHIATR TIMES)*. 2020(5): 28 - 31. ISSN 0893-2905.
31. *Služby pro pěstouny* [online]. 2021. České Budějovice: Jihočeská Rozvojová [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://www.jihoceskarozvojova.cz/sluzby/sluzby-pro-pestouny.html>

32. ŠULOVÁ, L. 2019. *Raný psychický vývoj dítěte*. 3. vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. 248 s. ISBN 978-80-246-4479-0.
33. TEMPERICB.CZ., 2021. *TEMPERI - Podpora pěstounských rodin* [online]. České Budějovice: Temperi [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <http://www.tempericb.cz/pestounska-pece/temperi-podpora-pestounskych-rodin/>
34. VÁGNEROVÁ, M., 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: Karolinum. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
35. VIMPERK CHARITA., 2021. *Doprovázení pěstounských rodin: Oblastní charita Vimperk* [online]. Vimperk: Charita Česká republika [cit. 2021-4-23]. Dostupné z: <https://vimperk.charita.cz/nase-sluzby/doprovazeni-pestounskych-rodin/>
36. Vyhláška č. 473/ 2012 sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. 2012. [online]. AION CS 2010-2021 [cit. 1. 5. 2021]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 177. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473/zneni-20130101#p6>
37. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. 1999. [online]. AION CS 2010-2021 [cit. 23. 4. 2021]. In: *sbírka zákonů České republiky*, částka 111. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20180101#f4822364>
38. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. 2012. [online]. AION CS 2010-2021 [cit. 24. 4. 2021]. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 33, s. 1206 – 1356. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89/zneni-20210101#f4581476>
39. ZEYBEK, Z., A. KIMIRAN a A. COTUK. 2003. Distribution of bacteria causing Legionnaires' disease at potable water in Istanbul. *Biologia. Section A. Section B. Section C, Botany. Zoology. Cellular and molecular biology. Bratislava: Slovak Academic Press*, 58(6): 1023-1027. ISSN 1335-6399.
40. ZEŽULOVÁ, D., 2012. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál. 197s. ISBN 978-80-262-0065-9.

11 Seznam zkratek

DO – Doprovázející (doprovodná) organizace (pověřené osoby)

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

NRP – Náhradní rodinná péče

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PP – Pěstounská péče

PPPD – Pěstounská péče na přechodnou dobu

SPOD – Sociálně-právní ochrana dětí

VO1 – Výzkumná otázka č. 1

VO2 – Výzkumná otázka č. 2

VS1 – Výzkumný soubor č. 1

VS2 – Výzkumný soubor č. 2

12 Seznam příloh a obrázků

Příloha 1	Otázky k dotazníku
Příloha 2	Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami podle § 48 odst. 2
Příloha 3	Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

Příloha č. 1 – Otázky k dotazníku

1. Kdy jste se stali pěstouny?
 - a. Před rokem 2013 (změna novely zákona SPOD)
 - b. Po roce 2013
2. Pokud jste se stali pěstouny před r. 2013, jak se Vás dotkla změna novely zákona SPOD?
3. Kolik máte dětí v PP?
4. Konzultovali jste s rodinou své rozhodnutí stát se pěstouny?
 - a. Ano
 - b. Ne
5. Jaká byla Vaše motivace stát se pěstouny?
6. Je Dohoda o výkonu pěstounské péče důležitá? Proč?
7. Jak jste se dozvěděli o doprovázející organizaci?
8. Podle čeho jste si doprovázející organizaci vybírali?
9. Jaké jsou Vaše zkušenosti s doprovázejícími organizacemi?

1 – 2 – 3 – 4 – 5

Výborné

Velmi špatné

10. Co se Vám vybaví jako první, když se řekne doprovázející organizace?
11. Jaké služby v rámci doprovodné organizace využíváte?
12. Umíte si představit pěstounství bez služeb doprovodné organizace?
 - a. Ano
 - b. Ne
13. Kontaktovali jste doprovodnou organizaci při procesu rozhodování, jestli se stanete pěstouny?
 - a. Ano
 - b. Ne
14. V čem Vám doprovázející organizace pomohla, či pomáhá?
15. Napadne Vás nějaká služba, která Vám v rámci organizace chybí?
 - a. Ano
 - b. Ne
16. Pokud ano, jaká?

17. Jak je to s doprovodnou organizací pro finanční stránce? Platíte za služby?
- a. Ano
 - b. Ne
18. Jak často Vás navštěvuje klíčový pracovník z doprovodné organizace?
19. Zvažovali jste někdy změnu doprovodné organizace? Proč?

Příloha č. 2 –Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí při poskytování sociálně-právní ochrany pověřenými osobami podle § 48 odst. 2

1. Cíle a způsoby činnosti pověřené osoby	
Kritérium	
1a	Pověřená osoba má písemně definováno a zveřejněno poslání, cíle, cílovou skupinu a zásady své činnosti, a to formou srozumitelnou cílové skupině, se kterou pracuje. Pověřená osoba má zveřejněn seznam činností, které vykonává na základě pověření.
1b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla vymezující možný střet zájmů zaměstnanců pověřené osoby a osob z cílové skupiny, včetně pravidel pro řešení těchto situací.
2. Ochrana práv a chráněných zájmů	
Kritérium	
2a	1. Pověřená osoba důsledně dodržuje lidská práva a svobody, zejména práva dětí včetně práva na soukromí, důstojnost a rodinný život.2. Pověřená osoba má písemně stanovena pravidla pro předcházení porušování základních práv a svobod, zejména má stanoveny mechanismy k nápravě a postupy vůči zaměstnanci, který by se porušení základních práv a svobod dopustil.3. Pověřená osoba vždy zjišťuje názor dítěte a přikládá mu váhu.
2b	Pověřená osoba chrání dítě před zneužíváním, zanedbáváním a týráním. Má písemně stanovený postup pro předcházení těmto situacím a písemně stanoven postup při zjištění takového jednání (jak ze strany rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, tak zaměstnance pověřené osoby).
3. Prostředí a podmínky	
Kritérium	
3a	Pověřená osoba vytváří materiální, technické a hygienické podmínky, které odpovídají rozsahu činností poskytovaných pověřenou osobou. Prostory musí odpovídat potřebám cílové skupiny, musí být důstojné a respektovat potřebu soukromí.
4. Informovanost o výkonu sociálně-právní ochrany a činnosti pověřené osoby	
Kritérium	
4a	Pověřená osoba informuje cílové skupiny srozumitelným způsobem o poskytování sociálně-právní ochrany pověřenou osobou.
4b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla a postupy stanovující, kdy lze cílové

	skupině poskytnutí sociálně-právní ochrany odmítnout. Tato pravidla nesmí být diskriminující.
4c	Pověřená osoba zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup či jiným vhodným způsobem pravidla a postupy jí vytvořené za účelem naplnění těchto standardů kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany.
5. Podpora přirozeného sociálního prostředí	
Kritérium	
5a	Pověřená osoba podporuje děti ve vztazích s přirozeným sociálním prostředím.
5b	Pověřená osoba podporuje navazování a rozvíjení kontaktů a sociálních vztahů s osobami dítěti příbuznými nebo blízkými, je-li to v jejich zájmu a má písemně stanovena pravidla jak a kde kontakt dítěte s těmito osobami probíhá a jak na kontakt připravuje dítě, pěstouny, rodiče, osoby odpovědné za výchovu dítěte nebo osoby s dítětem příbuzné nebo blízké.
6. Personální zabezpečení	
Kritérium	
6a	Pověřená osoba má písemně stanovenou organizační strukturu, počet pracovních míst, kvalifikační požadavky a osobnostní předpoklady a pracovní profily jednotlivých zaměstnanců.
6b	Organizační struktura a počty zaměstnanců jsou přiměřené rozsahu poskytované činnosti a potřebám cílové skupiny.
6c	Pověřená osoba má v rámci organizační struktury písemně stanovena oprávnění a povinnosti k jednotlivým pracovním pozicím.
7. Přijímání a zaškolování zaměstnanců	
Kritérium	
7a	Zaměstnanci pověřené osoby a další fyzické osoby, které se jménem pověřené osoby podílejí na přímém poskytování sociálně-právní ochrany, splňují odbornou způsobilost a jsou bezúhonní podle zákona.
7b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro přijímání a zaškolování nových zaměstnanců.
7c	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro působení osob, které nejsou s pověřenou osobou v základním pracovněprávním vztahu, zejména dobrovolníků a stážistů.
8. Profesionální rozvoj zaměstnanců	

Kritérium	
8a	Pověřená osoba má písemně zpracován postup pro pravidelné hodnocení zaměstnanců, který obsahuje zejména stanovení, vývoj a naplňování osobních profesních cílů a potřeby další odborné kvalifikace zaměstnanců.
8b	Pověřená osoba má písemně zpracovány individuální plány dalšího vzdělávání jednotlivých zaměstnanců.
8c	Pověřená osoba má zpracován systém finančního a morálního oceňování zaměstnanců.
8d	Pověřená osoba zajišťuje pro své zaměstnance podporu nezávislého kvalifikovaného odborníka.
9. Pracovní postupy pověřené osoby	
Kritérium	
9a	Pověřená osoba má písemně zpracovány pracovní postupy a metodiky zaručující řádný a odborný výkon činností realizovaných na základě pověření po celou dobu platnosti pověření. Tyto postupy a metodiky pověřená osoba zpracovává pro práci s cílovými skupinami.
9b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro realizaci příprav, průběhu a vyhodnocování příprav, včetně obsahu, formy a výstupů skupinové a individuální přípravy, způsobu práce s žadateli ve všech fázích procesu příprav.
9c	Pověřená osoba má vždy určeného sociálního pracovníka pro práci s dítětem a osobou pečující nebo osobou v evidenci.
10. Dohoda o výkonu pěstounské péče	
Kritérium	
10a	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro uzavírání, změnu a zrušení dohod o výkonu pěstounské péče, zejména kdo je oprávněn dohodu uzavřít, změnit nebo zrušit, jaké další náležitosti, kromě těch zákonem stanovených, dohoda obsahuje, jaké přílohy jsou spolu s dohodou předány klientovi. Při uzavírání, změně nebo zrušení dohody pověřená osoba postupuje tak, aby obsah a účel byl pro osoby z cílové skupiny srozumitelný.
10b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro způsob hodnocení naplňování cílů uzavírané dohody o výkonu pěstounské péče.
10c	Pověřená osoba plánuje společně s dítětem, osobou pečující nebo osobou v evidenci, rodinou dítěte, příslušným orgánem sociálně-právní ochrany průběh pobytu dítěte v pěstounské péči. Základem tohoto procesu je vyhodnocování realizované příslušným orgánem sociálně-právní ochrany a individuální plán ochrany dítěte vypracováváný

	příslušným orgánem sociálně-právní ochrany.
10d	Pověřená osoba má pro osoby pečující a osoby v evidenci, se kterými má uzavřenu dohodu o výkonu pěstounské péče, vypracovaný následný vzdělávací plán zaměřený na rozvoj kompetencí osoby pečující nebo osoby v evidenci a na zvyšování kvality výkonu pěstounské péče.
11. Předávání informací	
Kritérium	
11a	Pověřená osoba pravidelně informuje dítě, osobu pečující nebo osobu v evidenci, rodinu dítěte, obecního úřad obce s rozšířenou působností a případně další oprávněné orgány veřejné moci o průběhu sociálně-právní ochrany a naplňování individuálního plánu ochrany dítěte.
11b	Pověřená osoba má písemně zpracována pravidla pro předávání případů dětí a rodin, se kterými pracuje, mezi zaměstnanci pověřené osoby.
11c	Pověřená osoba má pro zaměstnance písemně stanovený postup pro získávání a předávání informací o průběhu výkonu sociálně-právní ochrany u dětí a rodin, se kterými pracují.
12. Změna situace	
Kritérium	
12a	Pověřená osoba má písemně stanovena pravidla a postupy práce pro situace významných změn v životě dětí a rodin, včetně ukončení pobytu dítěte v původní nebo náhradní rodině.
13. Dokumentace o výkonu sociálně-právní ochrany	
Kritérium	
13a	Pověřená osoba má zpracována pravidla pro vedení písemné, případně elektronické spisové dokumentace o osobách, se kterými pracuje, zejména pravidla pro založení, uzavření a zapůjčení spisu, pravidla pro nahlížení do spisové dokumentace a pořizování kopií ze spisu a pravidla pro odmítnutí žádosti o nahlédnutí do spisu vedeném o dítěti a rodinách.
14. Vyřizování a podávání stížností	
Kritérium	
14a	Pověřená osoba má písemně zpracována a zveřejněna pravidla pro podávání, vyřizování a evidenci stížností na kvalitu nebo způsob poskytování sociálně-právní ochrany, zejména informuje cílovou skupinu jakou formou stížnost podat, na koho se obrátit, kdo a jakým způsobem bude stížnost vyřizovat a v jaké lhůtě.
15. Rizikové, havarijní a nouzové situace	

Kritérium	
15a	Pověřená osoba má písemně definovány rizikové, havarijní a nouzové situace a postup při jejich řešení, s nimiž prokazatelně seznámí zaměstnance. S těmito postupy je v nezbytném rozsahu seznámena přiměřeným způsobem i cílová skupina.
16. Zvyšování kvality výkonu sociálně-právní ochrany	
Kritérium	
16a	Pověřená osoba má písemně stanoven systém pravidelné revize naplňování standardů kvality, systém průběžné kontroly a hodnocení způsobu výkonu sociálně-právní ochrany.
16b	Pověřená osoba má písemně stanovena pravidla pro zjišťování zpětné vazby od cílové skupiny, obecního úřadu obce s rozšířenou působností i dalších spolupracujících fyzických osob, právnických osob a orgánů veřejné moci.

(Vyhláška č. 473/2012 Sb.)

Příloha č. 3 –Etický kodex sociálních pracovníků České republiky

1. Etické zásady

1. 1. Sociální práce je založena na hodnotách demokracie, lidských práv a sociální spravedlnosti. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin a jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v **dokumentech relevantních pro praxi** sociálního pracovníka, a to především ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Chartě lidských práv Spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte a **dalších mezinárodních deklaracích a úmluvách**. Dále se řídí Ústavou, Listinou základních práv a svobod a dalšími zákony tohoto státu, které se od těchto dokumentů odvíjejí.

1. 2. Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, **pohlaví, rodinný stav**, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.

1. 3. Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v takové míře, aby současně nedocházelo k omezení stejného práva druhých osob.

1. 4. Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a sdružení občanů svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji a při řešení konfliktů jednotlivců se společností a jejich následků.

1.5. Sociální pracovník **dává přednost** profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Služby poskytuje na nejvyšší odborné úrovni.

2. Pravidla etického chování sociálního pracovníka

2. 1. Ve vztahu ke klientovi

2. 1. 1. Sociální pracovník podporuje své klienty k vědomí vlastní odpovědnosti.

2. 1. 2. Sociální pracovník jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva svých klientů.

2. 1. 3. Sociální pracovník pomáhá se stejným úsilím a bez jakékoliv formy diskriminace všem klientům. Sociální pracovník jedná s každým člověkem jako s celostní bytostí. Zajímá se o celého člověka v rámci rodiny, komunity a společenského a přirozeného prostředí a usiluje o rozpoznání všech aspektů života člověka. Sociální

pracovník se zaměřuje na silné stránky jednotlivců, skupin a komunit a tak podporuje jejich zmocnění.

2. 1. 4. Chrání klientovo právo na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být klientovi poskytnuty a informuje ho o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o klientovi neposkytne bez jeho souhlasu. Výjimkou jsou osoby, které nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (zejména nezletilé děti) nebo tehdy, kdy jsou ohroženy další osoby. V případech, kde je to v souladu s platnými právními předpisy, umožňuje účastníkům řízení nahlížet do spisů, které se řízení týkají.

2. 1. 5. Sociální pracovník podporuje klienty při využívání všech služeb a dávek sociálního zabezpečení, na které mají nárok, a to nejen od instituce, ve které jsou zaměstnáni, ale i ostatních příslušných zdrojů. Poučí klienty o povinnostech, které vyplývají z takto poskytnutých služeb a dávek. Podporuje klienta při řešení problémů týkajících se dalších sfér jeho života.

2. 1. 6. Sociální pracovník podporuje klienty při hledání možností jejich zapojení do procesu řešení jejich problémů.

2.1.7. Sociální pracovník je si vědom svých odborných a profesních omezení. Pokud s klientem nemůže sám pracovat, předá mu informace o dalších formách pomoci. Sociální pracovník jedná s osobami, které používají jejich služby (klienty) s účastí, empatií a péčí.

2. 2. Ve vztahu ke svému zaměstnavateli

2. 2. 1. Sociální pracovník odpovědně plní své povinnosti vyplývající ze závazku ke svému zaměstnavateli.

2. 2. 2. V zaměstnavatelské organizaci spolupůsobí při vytváření takových podmínek, které umožní sociálním pracovníkům v ní zaměstnaným přijmout a uplatňovat závazky vyplývající z tohoto kodexu.

2. 2. 3. Snaží se ovlivňovat sociální politiku, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování ve své zaměstnavatelské organizaci s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb poskytovaných klientům.

2. 3. Ve vztahu ke kolegům

2. 3. 1. Sociální pracovník respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb.

2. 3. 2. Respektuje rozdíly v názorech a praktické činnosti kolegů a ostatních odborných a dobrovolných pracovníků. Kritické připomínky k nim vyjadřuje na vhodném místě vhodným způsobem.

2.3.3. Sociální pracovník iniciuje a zapojuje se do diskusí týkajících se etiky se svými kolegy a zaměstnavateli a je zodpovědný za to, že jeho rozhodnutí budou eticky podložena.

2. 4. Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti

2. 4. 1. Sociální pracovník dbá na udržení a zvyšování prestiže svého povolání.

2. 4. 2. Neustále se snaží o udržení a zvýšení odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.

2. 4. 3. Působí na to, aby odbornou sociální práci prováděl vždy kvalifikovaný pracovník s odpovídajícím vzděláním.

2. 4. 4. Je zodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání a výcvik, což je základ pro udržení stanovené úrovně odborné práce a schopnosti řešit etické problémy.

2. 4. 5. Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.

2. 4. 6. Sociální pracovník spolupracuje se školami sociální práce, aby podpořil studenty sociální práce při získávání kvalitního praktického výcviku a aktuální praktické znalosti.

2. 5. Ve vztahu ke společnosti

2. 5. 1. Sociální pracovník má právo i povinnost upozorňovat širokou veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů občanů.

2. 5. 2. Zasazuje se o zlepšení sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlnosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.

2. 5. 3. Upozorňuje na možnost spravedlivějšího rozdělení společenských zdrojů a potřebu zajistit přístup k těmto zdrojům těm, kteří to potřebují.

2. 5. 4. Působí na rozšíření možností a příležitostí ke zlepšení kvality života pro všechny osoby, a to se zvláštním zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům a skupinám.

2. 5. 5. Sociální pracovník působí na zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám, které vytvořilo lidstvo.

2. 5. 6. Sociální pracovník požaduje uznání toho, že je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům, profesní organizaci a vzhledem k zákonným ustanovením, a že tyto odpovědnosti mohou být ve vzájemném konfliktu.